

Regionalni razvojni center Koper
RRA Južna Primorska

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN
PROSTOR

Program upravljanja z obalnim območjem CAMP Slovenija

REGIONALNA ZASNOVA PROSTORSKEGA RAZVOJA JUŽNE PRIMORSKE

Poročilo 1. faze

*Prostorsko načrtovanje,
projektiranje in varstvo
okolja Novo mesto, d.o.o.*

Novo mesto, november 2004

Občina
Divača

Občina
Hrpelje-Kozina

Občina
Ilirska Bistrica

Občina
Izola

Občina
Komen

Mestna občina
Koper

Občina
Piran

Občina
Sežana

REGIONALNA ZASNOVA PROSTORSKEGA RAZVOJA JUŽNE PRIMORSKE

Poročilo 1. faze

Naročnika:
Regionalni razvojni center Koper
Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za prostorski razvoj

Izdelovalec:
Acer Novo mesto d. o. o.

Novo mesto, november 2004

Naslov naloge: REGIONALNA ZASNOVA PROSTORSKEGA RAZVOJA
JUŽNE PRIMORSKE

Faza: 1. faza

Naročnika: Regionalni razvojni center Koper
Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za prostorski razvoj

Predstavnika naročnika: mag. Slavko Mezek, univ. dipl. inž. kraj. arh. (RRC Koper)
Meta Muršec, univ. dipl. inž. arh. (MOPE – UPR)

Izvajalec: ACER, Prostorsko načrtovanje, projektiranje in varstvo okolja
Novo mesto, d. o. o.

Odgovorna nosilka: mag. Jelka Hudoklin, univ.dipl.inž.kraj.arh.

Nosilci za posamezna področja pri pripravi 1. faze:

mag. Jelka Hudoklin, univ.dipl.inž.kraj.arh. (krajina)
mag. Radovan Nikić, univ.dipl.inž.grad. (prometna infrastruktura)

in zunanja sodelavca: mag. Alma Zavodnik Lamovšek, univ.dipl.inž.arh. (poselitev)
Marko Fatur, univ.dipl.inž.grad. (kom. in energ. infrastruktura)

Drugi sodelavci: Irena Selak, univ.dipl.geogr.
Liljana Jankovič, univ.dipl.inž.arh.
Melita Muren, univ.dipl.inž.arh.
Suzana Simič, univ.dipl.inž.kraj.arh.
Tanja Jerin, inž. grad.

Direktorica: Suzana Simič, univ. dipl. inž. kraj. arh.

Novo mesto, november 2004

VSEBINA

1 Uvod

2 Mednarodna izhodišča

3 Izvleček iz Strategije prostorskega razvoja Slovenije

4 Izvleček iz Regionalnega razvojnega programa za Južno Primorsko 2002-2006

5 Podrobnejša vsebina RZPR Južne Primorske

6 Viri

1 Uvod

Regionalna zasnova prostorskega razvoja (RZPR) Južne Primorske obravnava območje občin Komen, Sežana, Divača, Hrpelje – Kozina, Izola, Piran, Ilirska Bistrica ter Mestne občine Koper. Skladno z veljavno prostorsko zakonodajo se pripravlja kot partnerski akt med državo in občinami in sicer kot dolgoročna opredelitev celovitega in usklajenega prostorskega razvoja regije. Pri tem bodo poleg veljavnih zakonskih izhodišč smiselno upoštevana že pripravljena strokovna gradiva, obstoječi planski akti občin, strategije in regionalni razvojni program ter Strategija prostorskega razvoja Republike Slovenije.

Izdelava regionalne zasnove prostorskega razvoja je bila izpostavljena kot ena prednostnih nalog že pri izdelavi Regionalnega razvojnega programa za Južno Primorsko za obdobje 2002-2006 (RRC, 2002), ki je bil pripravljen na podlagi Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, in v letu 2002 tudi formalno sprejet na vseh občinskih svetih v regiji. Ugotovljeno je namreč bilo, da je za prostorsko umestitev projektov iz izvedbenega dela regionalnega razvojnega programa sprejetje tega prostorskega akta nujno in da mora biti v njem prostor obravnavan kot bistveni omejitveni, hkrati pa tudi razvojni dejavnik gospodarske in družbene aktivnosti regije.

Ob pripravi RZPR bodo upoštevani obstoječe stanje, problemi, težnje in razvojne možnosti v regiji. Glavna prostorska značilnost regije je njena nehomogenost glede razvojnih možnosti, ki so na različnih delih regije zelo različne in so rezultat naravnih danosti in ustvarjenih razmer. Južno Primorsko sestavljajo tri funkcijsko zaokrožena območja: slovenska Istra, Kras in območje občine Ilirska Bistrica. Koper je regijsko središče, vendar nanj ne gravitirajo vsi prebivalci regije. V regiji so velike razlike v razvitosti med občinami v obalnem delu in kraškem zaledju. Obalni del (predvsem Koper in Piran) presega slovensko povprečje po mnogih kazalcih, medtem ko je kraško zaledje podpovprečno, saj v tem delu presega povprečje Slovenije le občina Sežana; v razvojnem pogledu zaostaja predvsem občina Ilirska Bistrica.

Slika: Območje Južne Primorske v odnosu do drugih občin in regij v Sloveniji

Predmet:

Predmet regionalne zasnove je priprava usmeritev za celovit in usklajen prostorski razvoj regije ter prostorskih ureditev, pomembnih za državo in regijo in ureditev, za katere se država in občine dogovorijo, da jih bodo načrtovale skupaj. Osrednja pozornost je namenjena reševanju največjih prostorskih problemov v regiji in podrobnejšem urejanju obalnega pasu. Poleg zasnove prostorskega razvoja celotne regije bo v okvir RZPR vključena tudi podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu, za katero pa bodo rešitve prostorskih ureditev pripravljene v ločenem projektu.

Cilji in namen priprave RZPR:

Cilj priprave te RZPR je opredeliti tak dolgoročen prostorski razvoj Južne Primorske, ki bo omogočal pospešen razvoj regije v odnosu do razvitejših regij v Republiki Sloveniji, zagotovil policentrični razvoj omrežja mest in drugih naselij v regiji ter učinkovitejše načrtovanje prometne in druge infrastrukture v regiji in zmanjšal razvojne razlike ter druge prostorske probleme, ki so v regiji opazni danes.

Hkrati s pripravo RZPR kot srednjega prostorskega akta Južne Primorske naj bi se krepilo sodelovanje lokalnih skupnosti pri usmerjanju prostorskega razvoja in določanju prioritet v regiji ter promovirali in uveljavljali cilji vzdržnega razvoja.

Ključni cilji, ki naj bi jih dosegali s pripravo RZPR, so:

- oblikovanje vizije in zasnove prostorskega razvoja regije,
- oblikovati (sub)regionalne zasnove razmestitve izbranih dejavnosti v prostoru;
- oblikovati zasnovo podrobnejše ureditve obalnega pasu;
- pripraviti usmeritve za prostorski razvoj, ki bodo informacijska in analitična podlaga ter izhodišče za občinske prostorske akte (strategije prostorskega razvoja občin, medobčinski lokacijski načrti) in državne lokacijske načrte;
- opredeliti program ukrepov za izvajanje regionalne zasnove;
- okrepiti regionalno sodelovanje pri določanju razvoja in urejanja prostora;
- promovirati problematiko trajnostnega prostorskega razvoja in urejanja v javnosti;

Namen regionalne zasnove prostorskega razvoja je opredeliti usmeritve za dolgoročni prostorski razvoj celotne regije Južna Primorska. Z njo bodo določene prostorske ureditve regionalnega pomena, to so prostorske ureditve državnega pomena, prostorske ureditve, ki so skupnega pomena za državo in občine ter tiste prostorske ureditve lokalnega pomena, ki presegajo pomen ene same občine.

S to RZPR ne bodo nadomeščene SPRO posameznih občin ali njihovi deli, pač pa bo RZPR pomembno izhodišče za pripravo SPRO in (med)občinskih lokacijskih načrtov.

Izhodišča:

Pri načrtovanju prihodnjega prostorskega razvoja Južne Primorske se kot pomembna izhodišča upoštevajo veljavna zakonodaja na področju urejanja prostora in ugotovitvah o največjih problemih v dosedanjem razvoju regije. Poleg tega se upoštevajo na novo vzpostavljeni mednarodni odnosi, pospešen razvoj tržnega gospodarstva, spremenjene družbeno-ekonomske, socialne in pravne razmere ter obstoječ sistem lokalne samouprave.

Temeljna **zakonska izhodišča** za pripravo te RZPR so:

- Zakon o urejanju prostora (Ur.l. RS, št. 110/02)

- Pravilnikom o podrobnejši vsebini, obliki in načinu priprave regionalne zasnove prostorskega razvoja ter vrstah njenih strokovnih podlag (Ur.l. RS, št. 24/04)
- Strategija prostorskega razvoja Slovenije (Ur.l. RS, št. 76/04)
- Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, RRC Koper, 2002
- Mednarodna izhodišča, zapisana v dokumentih, katerih podpisnica je tudi Slovenija.

Najpomembnejša **problemska izhodišča** na področju prostorskega razvoja so:

- Neenakomeren razvoj regije in neustrezen odnos podeželje : mesto
- Šibki urbani centri v primerjavi z onimi tik za mejo z Italijo
- Koncentracija prebivalcev in dejavnosti na območjih visoke ranljivosti
- Neustrezna dostopnost, čezmerno naraščanje promet
- Onesnaženost okolja in razvrednotenja prostora
- Izguba identitete
- Morje kot prostor različnih interesov in dejavnosti
- Zastareli občinski plani niso učinkovit instrument trajnostnega razvoja
- Slabe prostorske rešitve zavirajo družbenoekonomski razvoj
- Formalno usklajevanje med sektorji in predstavniki interesov
- Pomanjkljiv prostorski informacijski sistem
- Praznjenje starih naselbinskih jeder
- Propadanje dejavnosti v jedrih
- Naraščanje deleža starejših in socialno manj prodornih otežuje celovito prenavo
- Ni celovitih programov revitalizacije, ni politične podpore

Metoda dela:

Priprava RZPR temelji na upoštevanju veljavne zakonodaje in strateških usmeritev, sprejetih v delih regija in/ali občinah ter uporabi obstoječih strokovnih podlag in analiz, ki bodo izdelane v okviru same naloge (predvsem študija ranljivosti).

- veljavni planski akti in strategije prostorskega razvoja občin ter posameznih delov regije,
- obstoječi podatki in strokovne podlage na področju stanju infrastrukturne opremljenosti, opremljenosti naselij in o vitalnih prostorskih in razvojnih problemih posameznih občin, ki jih bodo posredovale občine v regiji na podlagi posebej pripravljenih vprašalnikov
- strokovne podlage, ki so bile pripravljene v času priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije (zvezki Slovenski prostor 2020)
- smernice nosilcev urejanja prostora.

Priprava RZPR bo potekala ob aktivnem sodelovanju občinskih strokovnih služb in naročnikov (RRC Koper in MOPE – UPR). Za zagotovitev kar najbolj učinkovitega sodelovanja bosta izmenjava in soočanje mnenj potekala na delavnicah in sicer na podlagi vnaprej pripravljenih delovnih - diskusijskih gradiv.

RZPR bo pripravljena v štirih delovnih fazah:

1. faza: Pripravljalne aktivnosti (pridobitev in pregled obstoječih strokovnih podlag, mednarodnih izhodišč, priprava izvlečka iz SPRS in priprava podrobnejše dispozicije vsebine RZPR);
2. faza: Priprava strokovnih podlag ter analiz stanja in razvojnih možnosti (analiza stanja v prostoru, opredelitev teženj, potreb in razvojnih pobud, analiza ranljivosti in analiza smernic ter opredelitev scenarijev in ciljev ter vizije prostorskega razvoja regije in obalnega pasu);

3. faza: Predlog RZPR, na podlagi analiz in strokovnih podlag ter presojanja v delovnih fazah predvidenih prostorskih ureditev; prostorska konferenca in javna razgrnitev - razprava;
4. faza: Stališča do pripomb v javni razpravi, izdelava dopolnjenega predloga RZPR in pridobitev mnenj nosilcev urejanja prostora.

Posamezne delovne faze bodo izvedene ob sodelovanju obeh naročnikov, delovne skupine in ob vključevanju projektne skupine, sestavljene iz predstavnikov občin in izbranih nosilcev urejanja prostora.

Vsebina poročila 1. faze:

Med pripravo 1. faze naloge je bila pridobljena in pregledana vrsta strokovnih podlag in podatkov o regiji, opravljen je bil pregled in povzetek najpomembnejših mednarodnih izhodišč, ki so pomembna za načrtovanje prostorskega razvoja Južne Primorske. Izdelana sta bila izvleček iz SPRS s poudarkom na vsebinah, ki so pomembne za regijo Južna Primorska, in izvleček iz Regionalnega razvojnega programa Južne Primorske 2002 – 2006. Poleg tega je bila pripravljena podrobnejša dispozicija celotne RZPR Južne Primorske kot predvidena vsebina poročil 2., 3. in 4. faze.

2 Mednarodna izhodišča

Glede na pomen in vlogo regije Južne Primorske je treba pri načrtovanju njenega prihodnjega prostorskega razvoja upoštevati najpomembnejša mednarodna izhodišča, ki postavljajo temeljne standarde za zagotavljanje kakovostnega prostorskega razvoja v Evropi in svetu.

Predvsem so pomembni:

- Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj Evropske celine (CEMAT, 2000)
- Evropske prostorsko razvojne perspektive (ESDP, 1999)
- Ljubljanska deklaracija o prostorski razsežnosti vzdržnega razvoja (CEMAT, 2003)
- Evropska konvencija o krajini (2000, ratificirana 2003)
- Agenda 21 - Svetovna konferenca o okolju in razvoju (Rio de Janeiro 1992, Johannesburg 2002)
- Carigrajska deklaracija, Agenda Habitat, Deklaracija Svetovnega zbora mest in lokalnih uprav (Carigrad 1996)
- Konvencija o mokriščih mednarodnega pomena (Ramsarska konvencija, sprejeta 1971, ratificirana 1991)
- Konvencija o varstvu Sredozemskega morja in obalnega območja (Barcelonska konvencija, 1976, ratificirana 2002)
- MAP - Sredozemski akcijski program ter projekti CAMP
- Konvencija o biološki raznovrstnosti (Rio de Janeiro, 1992, ratificirana maja 1996)
- Natura 2000
- Konvencija o varstvu evropskega arhitektonskega bogastva (Granada, 1985)
- Skupna kmetijska politika (Common Agricultural Policy – CAP)
- Agenda 2000
- Trans European Networks (TEN): Trans evropska omrežja

2.1 Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj evropske celine (2000)

Dokument poudarja, da so v raznovrstnem evropskem prostoru območja, na katerih je zaradi zemljepisnih, okoljskih in razvojnih posebnosti treba določiti nekatere posebne cilje sonaravno zasnovanega prostorskega načrtovanja, in sicer urbana območja, podeželje, gorska območja, obalna območja in otoki, porečja in poplavne ravnice, območja sanacij in obmejna območja. Med načeli vzdržne prostorske politike za celotno evropsko celino navaja, da je treba spodbujati:

- skladen družbenogospodarski razvoj regij in izboljšati njihove možnosti za tekmovalnost,
- razvoj urbanih funkcij in izboljšanje odnosa med mestom in podeželjem in zagotoviti enakomerno dostopnost,
- dostop do informacij in znanja,
- zmanjšati škodljive vpliv ena okolje,
- povečati in varovati naravne vire in naravno dediščino (voda, kmetijstvo, gozdarstvo, ekološko omrežje, zavarovana območja, ekološko občutljiva območja, krajina),
- povečati fond kulturne dediščine kot razvojnega dejavnika,
- razvoj virov energije in ob tem zagotavljanje varnosti (obnovljivi viri, jedrske elektrarne),
- visoko kakovosten, vzdržni turizem ter
- omejevati in zmanjševati vplive naravnih katastrof

Vodilna načela med prostorsko-razvojnimi ukrepi za posamezne evropske regije med drugim navajajo tudi:

- *kulturne krajine*: njihov vključevanje prostorsko-razvojne politike in izobraževalne programe ter zagotavljanje hkratno varstvo, upravljanje in urejanje krajin;
- *urbana območja*: nadzor nad širjenjem urbanih območij, skrbno upravljanje urbanih ekosistemov, razvoj učinkovitega javnega prevoza, varstvo, ohranjanje in povečevanje kulturne dediščine ter razvoj urbanih območij;
- *kmetijska območja*: samostojen razvoj podeželja kot bivalnega prostora se dosega z varstvom in izboljševanjem endogenih virov ter diverzifikacijo gospodarske podlage, spodbujati dostopnost teh območij in možnosti za razvoj malih ter srednje velikih podjetij, ter izboljševati trženje regionalne ponudbe, povečevanje privlačnosti za bivanje na podeželju;
- *obalna območja*: povečevanje razvojnih možnosti ob hkratnem varstvu okolja in dediščine; izboljševanje povezovanja z zaledjem obale;
- *obmejne regije*: razvijati čezmejno sodelovanje pri razvoju prometa in druge infrastrukture, oskrbe in razvoja poselitvenih območij etničnih skupnosti.

2.2 Evropske prostorsko razvojne perspektive (ESDP, 1999)

Neformalni svet ministrov, pristojnih za prostorsko planiranje iz takratnih držav članic Evropske unije je v maju 1999 sprejel dokument Evropske prostorsko razvojne perspektive – EPRP (European Spatial Development Perspective). S tem dokumentom so bili sprejeti skupni cilji in koncept prihodnjega prostorskega razvoja na območju EU.

ESDP ni pravno zavezujoč dokument, je le politični okvir za boljše sodelovanje med sektorskimi politikami, državami, regijami, mesti.

Temeljni namen prostorsko razvojnih politik je delovati v smislu uravnoteženega in vzdržnega razvoja na ozemlju EU. Temeljni cilji evropske prostorske politike, ki naj bodo enakomerno doseženi v vseh regijah EU, so:

- gospodarska in socialna kohezija,
- ohranjanje naravnih virov in kulturne dediščine,
- bolj uravnotežena konkurenčnost evropskega ozemlja.

Simbolično so prikazani v trikotniku ciljev za uravnotežen in trajnosten prostorski razvoj.

K tem ciljem je potrebno težiti v vseh regijah EU hkrati in upoštevati njihovo interakcijo, tako na državni, regionalni in lokalni ravni.

Prostorske razvojne politike pospešujejo trajnostni razvoj preko uravnotežene poselitvene zgradbe. Iz tega izhajajo *trije cilji sektorskih politik oz. usmeritve za prostorski razvoj EU*:

1. razvoj uravnoteženega in policentričnega sistema mest in krepitev partnerstva med mestnimi in podeželskimi območji, kar vključuje premagovanje zastarelega dualizma med mestom in podeželjem,
2. zagotavljanje enakopravnega dostopa do infrastrukture in znanja (pospeševanje konceptov integralnega transporta in komunikacij, ki podpirajo policentričen razvoj ozemlja; za kar je treba najti regionalno prilagojene rešitve) ter
3. preudarno upravljanje in varovanje narave in kulturne dediščine, kar prispeva k ohranjanju in poglobljanju regionalne identitete ter k vzdrževanju naravne in kulturne raznolikosti v dobi globalizacije.

V okviru prvega cilja je zajeto tudi prizadevanje za dinamična, privlačna in konkurenčna mesta in urbane regije, kar je mogoče dosežati z:

- nadzorom nad fizično širitvijo mest,
- mešanjem funkcij in družbenih skupin (še posebej v velikih mestih),
- preudarnim upravljanjem z urbaniimi ekosistemi ter varčevanjem z naravnimi viri,
- boljšo dostopnostjo do različnih vrst prometa (učinkovite in okolju prijazne) ter
- ohranjanjem in razvojem narave in kulturne dediščine.

Za doseganje boljšega *odnosa med mesti in podeželjem* je potrebno zlasti:

- vzdrževati osnovno oskrbo s storitvami in javnim prometom v majhnih in srednje velikih mestih na podeželskih območjih,
- spodbujati sodelovanje med mesti in podeželjem (krepiti funkcionalne regije),
- vključevati podeželje, ki obkroža velika mesta, v prostorsko razvojne strategije urbanih regij, pri čemer naj se posebna pozornost posveti kakovosti življenja v urbanem okolju,
- spodbujati in podpirati sodelovanje med majhnimi in srednje velikimi mesti
- spodbujati podjetniška omrežja med malimi in srednje velikimi podjetji v mestih in na podeželju.

Ena težjih nalog pri prostorskem razvoju EU je usklajevanje ciljev razvoja, ravnotežja in varstva v tako raznolikem prostoru. Določiti je potrebno, kakšen poudarek naj bi dali zastavljenim ciljem in njihovim medsebojnim odnosom glede na lokalni položaj, kar je edini način za doseg uravnoteženega in trajnostnega razvoja v EU.

Izhodišča ESDP poudarjajo, da prostorski razvoj lahko igra pomembno vlogo pri ohranjanju in vzdržni rabi biotske raznovrstnosti na celotnem območju, na lokalni in regionalni ravni. Evropska kulturna dediščina izraža identiteto in ima svetoven pomen. Strogi varovalni ukrepi lahko pokrivajo samo manjši del dediščine. Naravna in kulturna dediščina sta gospodarska dejavnika, ki postajata vse pomembnejša za regionalni razvoj. Poleg varovanih območij imajo visoko stopnjo biotske raznovrstnosti tudi različna okoljsko občutljiva območja (gorska območja, mokrišča, obala, otoki), ki jih ni mogoče ohraniti samo z zavarovanjem. Manj občutljive dele območij je po presoji mogoče nameniti gospodarski rabi ter hkrati ohranjati njihov ekološki pomen. Na ta način se odpirajo nove razvojne možnosti posameznih regij. Varovalna zakonodaja in omejitve razvoja ne bi smele imeti negativnih učinkov na življenjske razmere prebivalcev, kar je mogoče doseči z ustrezno davčno politiko. Na ta način si posamezne regije lahko ustvarijo svoje lastne razvojne možnosti ob hkratnem varovanju naravne dediščine. Varovana in ogrožena območja je treba obravnavati kot sestavni del urbanega prostora in podeželja. Prostorsko planiranje lahko pri tem igra odločilno vlogo. Skupna značilnost številnih evropskih krajin je njihov stalni razvoj. Zavarovati je treba le majhno število območij kot posebnih primerov zgodovinskih kulturnih krajin. Za mnoga

območja v Evropi je treba vzpostaviti individualno, ustvarjalno politiko urejanja krajine (zavarovanje najvrednejših krajin, umestiti varstvo kulturnih krajin v celovito prostorsko razvojno strategijo, sanacija razvrednotenih krajin).

2.3 Ljubljanska deklaracija o prostorski razsežnosti vzdržnega razvoja (13. CEMAT, Ljubljana 2003)

Ministri, odgovorni za regionalno planiranje iz držav članic Sveta Evrope (CEMAT), so na 13. zasedanju Evropske konference ministrov, pristojnih za urejanje prostora, v Ljubljani septembra 2003 sprejeli Ljubljansko deklaracijo, ki med drugim poudarja:

Vzdržen razvoj ni samo stvar okolja. Obstaja soglasje o treh vidikih vzdržnega razvoja. To so gospodarska vzdržnost, okoljska vzdržnost in družbena vzdržnost. Prva vključuje gospodarsko rast in razvoj, druga celovitost ekosistema in pozornost do nosilne zmogljivosti in biotske raznovrstnosti, medtem ko tretja obsega vrednote, kot so pravičnost, možnost odločanja, dostopnost in participacija. Poleg teh treh sestavin so Vodilna načela za vzdržen prostorski razvoj evropske celine uvedla še četrto razsežnost, namreč kulturno vzdržnost.

Prostor je sestavljen sistem, ki ne obsega samo urbaniziranega, podeželskega in drugih prostorov, na primer industrijskih območij, temveč naravo kot celoto in okolje, ki obdaja človeštvo. Prostor je nosilna podlaga in nujni okvir človekovega bivanja in dejavnosti ter zato osnova vzdržnega razvoja.

Da bi lahko ustrezno obvladale največje izzive za vzdržen prostorski razvoj evropske celine, je potrebno prostorske razvojne politike še izboljšati, tako da bodo:

- zmanjševale neenakosti, predvsem z bolj uravnoteženo in učinkovito prostorsko razmestitvijo dejavnosti, infrastrukture in storitev, z namenom izboljšati njihovo dostopnost;
- podpirale uravnotežen policentrični razvoj evropske celine in nastajanje funkcionalnih urbanih regij, vključno z omrežji majhnih in srednjih mest ter podeželskih naselij;
- zagotavljale ukrepe za revitalizacijo usihajočih naselij in za prenavo degradiranih urbanih območij z namenom zmanjšati porabo zemljišč, zmanjšati socialno prikrajšanost in brezposelnost ter izboljšati kakovost urbanega življenja;
- povečale učinkovitost prometnih in energetskih omrežij in kar se da zmanjšale njihove nasprotno učinke, posebej s spodbujanjem javnega potniškega prometa in multimodalnih rešitev za tovarne tokove;
- preprečevale in zmanjševale morebitne škode zaradi naravnih nesreč, zlasti z zagotavljanjem manj ranljivih poselitvenih vzorcev in struktur;
- varovale in izboljšale naravno in grajeno okolje, posebej tam, kjer je že onesnaženo ali razvrednoteno ali mu grozi, da bo takšno postalo;
- zmanjšale intenzifikacijo, industrializacijo in kemijsko odvisnost kmetijstva in z urejanjem prostora omogočale različne gospodarske dejavnosti, ki bodo ustvarjale nove tržne priložnosti za podeželsko prebivalstvo;
- dosegle ravnotežje med ohranjanjem obstoječe kulturne dediščine, pritegovanjem novih naložb in podpiranjem obstoječih bivalnih in delovnih skupnosti na urbanih in podeželskih območjih;
- povečevale udeležbo javnosti v pristopih k urejanju prostora ter v oblikovanju in uresničevanju prostorskih razvojnih politik.

Vendar pa bi morale za to, da bi dosegli vzdržnost, prostorske razvojne politike dobiti bistveno močnejšo čezsektorsko razsežnost. Prostorsko razvojni pristop vključuje sodelovanje različnih sektorjev dejavnosti, različni ravni oblasti in različnih dejavnikov. Zaradi tega je

pomembno orodje za uresničevanje široko sprejemljivih rešitev. Omogoča preveritev in presojo vseh javnih politik s prostorskimi vplivi in omogoča krepitev in povečevanje njihove vzajemne učinkovitosti in vzdržnost njihovih izidov. Vendar bi morale tudi sektorske politike same v celoti vključiti vidik vzdržnosti, še zlasti osrednje, kot so na primer prometna, energetska, kmetijska in druge.

Prostorski vplivi razvoja so širši od državnih, regijskih, lokalnih ali katerihkoli drugih upravno določenih meja. Zato je čezevropsko sodelovanje na področju urejanja prostora, ki vključuje vse oblastne ravni, nujno in gaje treba široko podpirati.

Učinkovit prostorski razvoj zahteva dejavno udeležbo in prilagajanja na podlagi regijskih razlik in krajevnih potreb. Regijska raven oblasti krepí razvojne pobude in izboljšuje njihove izide z medregijskim sodelovanjem. V okvirju svojih nalog lahko krajevne oblasti sodelujejo med seboj, z oblastmi v svojih državah ter - če zakon dopušča - s tistimi iz drugih držav. Kadar se sprejemajo odločitve o zadevah, ki se jih dotikajo, vendar niso v njihovi pristojnosti, morajo biti kolikor je mogoče krajevne in regijske oblasti vključene ali pa se je treba z njimi posvetovati.

(12) Prostorski razvoj zagotavlja pomembno orodje za krajevne in regijske oblasti. Sodelovanje političnih teles, organov in strank, nevladnih organizacij, poklicnih in drugih združenj ter državljanov v odločanju o prostorskem razvoju tvori pomemben dejavnik krajevne in regijske demokracije. Krajevne in regijske oblasti so pristojne za urejanje prostora in prostorski razvoj na svojih ravneh, imajo lahko važno vlogo v čezevropskem sodelovanju in so lahko zelo učinkovite v uresničevanju prostorske razvojne politike na lokalni ravni.

2.4 Evropska konvencija o krajini (Firence, 2000)

Evropska konvencija o krajini je bila v Sloveniji bila ratificirana julija 2003 (Uradni list RS, št. 19/03). S tem dokumentom je v evropskem prostoru krajina spoznana kot pomemben del javnega interesa na kulturnem, ekološkem, okoljskem in družbenem področju in je hkrati ugoden vir za gospodarsko dejavnost, katerega varstvo, upravljanje in načrtovanje lahko prispevajo k ustvarjanju delovnih mest.

Države članice Sveta Evrope kot podpisnice te konvencije želijo doseči želijo doseči trajnostni razvoj, ki bo temeljil na uravnoveženem in skladnem odnosu med družbenimi potrebami, gospodarstvom in okoljem, ob zavedanju, da krajina prispeva k oblikovanju lokalnih kultur in da je temeljna sestavina evropske naravne in kulturne dediščine, ki prispeva k človekovi blaginji in utrjevanju evropske prepoznavnosti. S to konvenciji države podpisnice priznavajo, da je krajina za ljudi kjer koli pomemben del kakovosti življenja: v mestnih okoljih in na podeželju, na degradiranih območjih ter tudi na območjih visoke kakovosti, na območjih, ki se priznavajo za izjemno lepa, in na vsakdanjih območjih. Zavedajo se, da razvoj kmetijstva, gozdarstva, proizvodnih postopkov v industriji in rudarstvu ter regionalnega načrtovanja, urbanizma, prometa, infrastrukture, turizma in rekreacije ter širše, spremembe v svetovnem gospodarstvu pogosto pospešujejo spreminjanje krajin, kar želijo obvladovati z uresničevanjem določil te konvencije. Ob prepričanju, da je krajina ključna sestavina človekove in družbene blaginje in da njeno varstvo, upravljanje in načrtovanje pomenijo pravice in obveznosti vsakogar, želijo izpolniti željo javnosti, da bi uživala visokokakovostne krajine in igrala dejavno vlogo pri razvoju krajin.

V konvenciji sta kakovost in pestrost evropskih krajin spoznana kot skupen vir, za katerega varstvo, upravljanje in načrtovanje si je treba skupaj prizadevati. Pri tem se upoštevajo

veljavna pravna besedila na mednarodni ravni na področju varstva in upravljanja naravne in kulturne dediščine, regionalnega in prostorskega načrtovanja, lokalne samouprave in čezmejnega sodelovanja.

Z Evropsko konvencijo o krajini želijo države podpisnice zagotoviti nov instrument, ki bo namenjen izključno varstvu, upravljanju in načrtovanju vseh krajin v Evropi.

Uveljavitev Evropske konvencije o krajini dokazuje, da postaja skrb za krajino v evropskem prostoru vse bolj prisotna in sproža vrsto prizadevanj in delovanj v smeri izboljšanja stanja v krajini in povzročanja njenih čim manjših sprememb. Evropska konvencija o krajini zahteva, da države podpisnice zagotavljajo ustrezne ukrepe za vrednotenje in ohranjanje krajine na njihovem celotnem ozemlju, pri čemer mora biti izvajanje konvencije urejeno v skladu z upravno ureditvijo in politikami posamezne države.

Evropska konvencija o krajini med drugim navaja splošne ukrepe, s katerimi se vsaka pogodbenica zavezuje:

- a) da bo krajine zakonsko priznala kot bistveno sestavino človekovega okolja, kot izraz raznovrstnosti skupne kulturne in naravne dediščine ljudi ter temelj njihove istovetnosti;
- b) da bo oblikovala in izvajala krajinsko politiko, katere cilji so varstvo, upravljanje in načrtovanje krajine na podlagi sprejemanja posebnih ukrepov, navedenih v 6. členu;
- c) da bo določila postopke za sodelovanje javnosti, lokalnih in regionalnih skupnosti ter drugih zainteresiranih strani pri opredeljevanju in izvajanju krajinske politike, navedene v odstavku *b* zgoraj;
- d) da bo krajino vključila v svojo politiko regionalnega in urbanističnega načrtovanja ter v svojo kulturno, okoljevarstveno, kmetijsko, socialno in gospodarsko politiko in tudi v vse druge politike, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na krajino.

Poleg tega konvencija navaja posebne ukrepe, s katerimi se vsaka pogodbenica zavezuje:

- a) *Ozaveščanje*: da bo civilno družbo, zasebne organizacije in javne organe ozaveščala o vrednotah krajine, njeni vlogi in spreminjanju.
- b) *Izobraževanje in vzgoja*: da bo spodbujala:
 - izobraževanje strokovnjakov za vrednotenje krajine in opravljanje nalog;
 - multidisciplinarne izobraževalne programe na področju politike, varstva, upravljanja in načrtovanja krajine, ki so namenjeni strokovnjakom v zasebnem in javnem sektorju ter ustreznim združenjem;
 - programe v šolah in na univerzah, ki po ustreznih tematskih področjih obravnavajo vrednote, ki jih pripisujemo krajini, in vprašanja, povezana z njenim varstvom, upravljanjem in načrtovanjem.
- c) *Prepoznavanje in vrednotenje*:
 - da bo na svojem celotnem ozemlju prepoznala svoje krajine; da bo analizirala njihove lastnosti in pritiske ter obremenitve, ki spreminjajo krajine; da bo spremljala spremembe;
 - da bo tako prepoznane krajine ovrednotila ob upoštevanju posebnih vrednot, ki jim jih pripisujejo zainteresirane strani in prebivalstvo.

Pogodbenice bodo postopke prepoznavanja in vrednotenja usmerjale na podlagi izmenjav izkušenj in metodologij, organiziranih na evropski ravni.

- d) *Cilji kakovosti krajine*: da bo določila cilje kakovosti za prepoznane in ovrednotene krajine, in to po posvetovanju z javnostjo.
- e) *Izvajanje*: da bo uvedla instrumente, katerih cilj je varstvo, upravljanje in/ali načrtovanje krajine, s čimer bo uveljavljala krajinsko politiko.

2.5 Agenda 21 - Svetovna konferenca o okolju in razvoju (Rio de Janeiro 1992, Johannesburg 2002)

Agenda 21 je program ukrepov za uresničitev načel in sporazumov, ki so bili sprejeti na Konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju v Rio de Janeiru leta 1992, tako imenovanem Srečanju na vrhu. Dokument je zasnovan kot načrt za uveljavljanje družbeno, gospodarsko in okoljsko trajnostnega razvoja, to je razvoja, ki zadovoljuje potrebe v sedanosti, ne da bi pri tem ogrozil možnosti prihodnjih generacij za zadovoljevanje njihovih potreb (Agenda za spremembo..., 1995, str. 7).

V knjigi Agenda za spremembo... (1995) so podani bistveni poudarki za posamezne vsebine sprejetih dokumentov iz Ria. Eno od poglavij je namenjeno tudi trajnostnim naseljem. Izhaja iz predpostavke, da naj bi leta 2000 že polovica svetovnega prebivalstva živela v mestih.

Temeljne usmeritve za doseganje trajnostnega razvoja mest (na svetovnem nivoju) so:

- revnim, brezdomcem in brezposelnim omogočiti dostop do zemlje, posojil in gradbenega materiala,
- ljudem je potrebno omogočiti zavarovanje posestnih pravic,
- naselja črnih gradenj in revnih četrti bi morali ustrezno opremiti, da bi ublažili pomanjkanje mestnih stanovanj,
- vsa mestna območja morajo imeti osnovno komunalno opremo (čista voda, sanitarije, zbiranje odpadkov ipd.),
- pri izgradnji bi morali dati prednost lokalnim materialom, energetske varčni gradnji, zdravju neškodljivemu gradbenemu materialu in delovno intenzivnim tehnologijam,
- pospeševati je potrebno varčevanje z energijo in uvajati obnovljive energetske vire,
- spodbujati je potrebno uporabo množičnega javnega prometa, poskrbeti za pločnike in kolesarske steze ter za zmanjšano uporabo osebnih motornih vozil,
- zmanjšati je potrebno revščino v mestih,
- za zmanjšanje migracij v velika mesta je potrebno izboljšati življenjske pogoje na podeželju in spodbujati rast srednje velikih mest,
- preprečevati širjenje mest na kmetijska zemljišča in ekološko občutljiva območja,
- naselja naj se načrtujejo na lokacijah in z materiali, ki zmanjšujejo nevarnost škode pri naravnih katastrofah.

V projektu nevladnih organizacij **Agenda 21 za Slovenijo** so poudarjeni cilji in naloge Slovenije za doseganje trajnostnega razvoja. Za mesta in naselja so postavljeni trije cilji: visoka kakovost življenja, partnersko in harmonično razmerje med mestom in podeželjem ter mesta in naselja, ki so v skladu z naravnim okoljem.

Med nalogami pa izpostavimo naslednje:

- razvijanje prometnih tehnologij, ki dajejo prednost javnim prevoznim sredstvom, kolesarjenju in pešačenju,
- obnavljanje obstoječih gradbenih fondov, spodbujanje mešanih funkcij in dela na domu,
- upoštevanje regionalne krajinskoarhitekturne tradicije,

- povezovanje z drugimi mesti v državi in tujini, v katerih uveljavljajo načela trajnostnega razvoja.

Prave rešitve so možne le na podlagi celovitega pogleda na problematiko mest in naselij.

2.6 Carigrajska deklaracija, Agenda Habitat, Deklaracija Svetovnega zbora mest in lokalnih uprav

Carigrajska deklaracija, Agenda Habitat in Deklaracija Svetovnega zbora mest in lokalnih uprav so temeljni dokumenti II. Konference Združenih narodov o človekovih naseljih, ki je bila leta 1996 v Carigradu. Dokumenti pomenijo dopolnitev, nadaljevanje usmeritev Agende 21 in drugih dokumentov iz Ria de Janeira, v smislu prizadevanja za trajnostni razvoj človekovih naselij. Namen konference je bil obravnavati dve temi svetovnega pomena, in sicer »ustrezno stanovanje za vse« ter »trajnostni razvoj človekovih naselij v urbanizirajočem se svetu«.

V Uvodnem nagovoru je opozorjeno, da je v Sloveniji eden temeljnih problemov trajnostnega razvoja naših naselij in podeželja je prav gotovo struktura poselitve, prometna dostopnost in komunalna opremljenost, zlasti oskrba s pitno vodo.

Carigrajska deklaracija je zaveza udeležencev konference, da podpirajo izvajanje ciljev, načel in priporočil, ki jih vsebuje Agenda Habitat.

Agenda Habitat je sestavljena iz treh vsebinskih sklopov: ciljev in načel, zavez ter svetovnega programa delovanja – strategij izvajanja.

V ciljih in načelih je med drugim poudarjeno, da je trajnosten razvoj nujno potreben pri razvoju človekovih naselij. V polnem obsegu upošteva potrebe po doseganju ekonomske rasti, socialnega razvoja in varstva okolja. Trajnosten razvoj naselij zahteva uravnoteženo geografsko (in drugo) porazdeljenost, podpira ekonomski in socialni razvoj, zdravje, izobraževanje, ohranja biološko raznovrstnost in kulturno raznolikost ipd. kakovost zraka, vode, gozda, vegetacije, prsti na standardih, ki omogočajo ohranjanje človekovega življenja in blagostanje prihodnjih rodov.

Med zavezami sta za prostorski razvoj naselij pomembni predvsem »ustrezno stanovanje za vse« ter »trajnostna človekova naselja«.

Za doseganje prve zaveze so med drugim podani naslednji cilji:

- zagotavljanje stanovanjskih politik in strategij,
- zakonske zaščite stanovanjske pravice ali lastništva,
- spodbujanje ustreznega stanovanjskega financiranja,
- spodbujanje lokalno dosegljivih, ustreznih, cenovno dostopnih in varnih gradbenih materialov in tehnologij,
- omogočanje dostopa invalidnim osebam,
- večanje cenovno dostopnih stanovanj,
- izboljšanje obstoječih stanovanj ipd.

Cilji za doseganje trajnostnih človekovih naselij pa so predvsem:

- ustvarjati okolje, ki omogoča ekonomski in socialni razvoj ter varstvo okolja,
- povezovati urbano načrtovanje s stanovanjskimi in transportnimi vprašanji,
- ustrezno opremljati vsa naselja,
- priznavati in krepiti prizadevanja neformalnega in zasebnega sektorja,
- spodbujati izboljšanje razmer v nelegalnih naseljih kot hiter ukrep proti pomanjkanju stanovanj v mestih,
- spodbujati oblikovanje geografsko uravnotežene poselitvene strukture,
- zmanjšati urbano onesnaževanje,
- spodbujati dialog med zasebnimi, javnimi in nevladnimi zainteresiranimi stranmi,
- izboljšati dostopnost mest in v mestih,
- spodbujati optimalno uporabo zemljišč,
- integrirati demografska vprašanja v politike razvoja naselij,
- spodbujati ponoven razvoj nekoč že oskrbovanih zemljišč (oživitev zemljišč),
- vzdrževati in krepiti vitalnost podeželskih območij ipd.

Deklaracija Svetovnega zbora mest in lokalnih uprav vsebuje ugotovitve, izjave, zaveze in pozive udeležencev Svetovnega zbora mest in lokalnih uprav. Pomembnejši poudarki, ki se nanašajo na urejanje naselij, so predvsem:

- skrbeti je treba, da bodo mesta spodbujala podeželska območja, namesto da jih siromašijo, kar zahteva večjo ozaveščenost pri povezovanju mest in podeželja,
- trajnostni razvoj mora biti najprej zasnovan in uresničen na lokalni ravni,
- politika decentralizacije je osrednjega pomena pri vzpostavljanju trajnostnega razvoja, priznati mora lokalnim skupnostim strateško vlogo pri izražanju in mobiliziranju lokalnih sil,
- vsa mesta in naselja so med seboj vedno bolj povezana ipd.

2.7 Konvencija o mokriščih mednarodnega pomena (Ramsarska konvencija, sprejeta 1971, ratificirana 1991)

V njej so kot mokrišča opredeljena območja močvirij, nizkih barij, šotišč ali vode naravnega ali umetnega nastanka, stalna ali občasna, s stoječo ali tekočo vodo, sladko, brakično ali slano, vključno z območji morske vode, katere globina med oseko ne preseže šestih metrov in omogoča vključevanje mokrišč na Seznam mokrišč mednarodnega pomena. Po 4. členu te konvencije so pogodbenice zavezane, da spodbujajo ohranitev mokrišča in vodnih ptic z ustanavljanjem naravnih rezervatov na območjih mokrišč. Vsaj eno mokrišče mednarodnega pomena morajo vpisati na seznam mokrišč Ramsarske konvencije, pripraviti inventar mokrišč in načrtovati smotrno rabo mokrišč.

2.8 Konvencija o varstvu Sredozemskega morja in obalnega območja (Barcelonska konvencija, 1976, ratificirana 2002) in MAP - Sredozemski akcijski program ter projekti CAMP

Konvencija o varstvu Sredozemskega morja pred onesnaževanjem (Barcelonska konvencija) je bila sprejeta v januarju 1976 v Barceloni, na Konferenci vladnih pooblaščenec obalnih sredozemskih držav o varstvu Sredozemskega morja. Začela je veljati februarja 1978. Prvotna

konvencija je bila spremenjena z dopolnili, sprejetimi v juniju 1995 prav tako v Barceloni na konferenci vladnih pooblaščenecv za Konvencijo o varstvu Sredozemskega morja pred onesnaževanjem in njene protokole. Spremenjena oziroma dopolnjena konvencija je registrirana kot Konvencija o varstvu morskega okolja in obalnih območij Sredozemskega morja. V Sloveniji je bila ratificirana leta 2002.

Cilj Barcelonske konvencije je zmanjšati onesnaženje Sredozemskega morja in ohranjati biotsko raznovrstnost v Sredozemlju. Ta konvencija določa akcije, ki jih je potrebno izvesti za zaščito sredozemskega okolja. Šest protokolov konvencije podaja podrobno smer potrebnih ukrepov za doseg omenjenega cilja.

Na pobudo Okoljskega programa Združenih narodov (UNEP) so se predstavniki vseh obalnih mediteranskih držav (razen Sirije in Albanije) in EU zbrali v letu 1995 v Barceloni z namenom, da vzpostavijo MAP - Sredozemski akcijski program za zaustavitev hitrega poslabševanja stanja v Sredozemskem morju.

V letu 1995 so bila sprejeta dopolnila h Barcelonski konvenciji, ki temeljijo na načelu previdnosti. Dopolnila med drugim tudi razširjajo območje ukrepov z morja na vplivno območje kopnega. Tako preurejena struktura MAP in Konvencije je danes znana kot MAP faza II. MAP vodi koordinacijska enota v Atenah (MEDU), sestavljajo pa ga še Sredozemska komisija za trajnostni razvoj (MCSD), program za nadzor nad onesnaževanjem (MEDPOL), šest regionalnih centrov za prioritetne dejavnosti in program za zaščito obalne zgodovinske dediščine. Danes ima Konvencija 20 pogodbenih partneric (držav) in EU.

Slovenija je leta 2002 ratificirala dopolnjeno Konvencijo in protokol o preprečevanju onesnaženja Sredozemskega morja zaradi potapljanja odpadkov in drugih materialov z ladij in letal, protokol o sodelovanju v boju zoper onesnaženje Sredozemskega morja z nafto in drugimi škodljivimi snovmi v primeru nezgode ter protokol o posebej zavarovanih območjih in biološki raznovrstnosti v Sredozemlju (UL MP RS št.26/2002). Pri protokolu o varstvu Sredozemskega morja pred onesnaženjem zaradi raziskovanja in izkoriščanja epikontinentalnega pasu morskega dna (*Offshore protocol*) in protokolu o preprečevanju onesnaževanja Sredozemskega morja zaradi prehoda nevarnih odpadkov prek meja in njihovega odstranjevanja (*Hazardous Waste Protocol*) pa Slovenija ni pogodbenica in ju ni podpisala.

MAP je opredelil integralno upravljanje z obalnimi območji kot eno svojih prioritet. Integralno upravljanje obalnih območij je trajen proces upravljanja z viri za trajnostni razvoj na obalnih območjih. Gre za proces, ki je usmerjen v doseganje ciljev trajnostnega razvoja na obalnih območjih, in sicer v okvirih fizičnega, družbenega in gospodarskega okolja, v kontekstu vsakokratnih pravnih, finančnih in administrativnih okoliščin. S tem naj ne bi nadomestili sektorskega planiranja, temveč opredeljevali povezave med različnimi sektorskimi pobudami z namenom doseganja celovitejših ciljev oz. namenov.

Na območju Mediterana je bilo izvedenih več CAMP-ov, projektov integralnega upravljanja z obalnimi območji (na Hrvaškem, v Siriji, Izraelu, Grčiji, Turčiji, Albaniji, Tuniziji, Malti, Libanonu, Alžiriji, Egiptu, v teku ali predvideni so v Libanonu, Maroku, Sloveniji). CAMP projekti so usmerjeni v izvajanje praktičnih nalog, ob uporabi integralnega upravljanja z obalnimi območji kot glavnega orodja.

Cilji projektov CAMP so:

- razviti strategije in procedure za trajnostni razvoj,
- uporaba ustreznih metod in orodij,

- izobraževanje ključnih akterjev na lokalni, nacionalni in regionalni ravni,
- širiti integralen pristop upravljanja z območji v prostoru.

CAMP Slovenija je projekt, ki ga skupno izvajajo MAP, Republika Slovenija in občine, ki so pripravile in sprejele RRP za Južno Primorsko. Izdelava RZPR Južne Primorske je ena od nalog v okviru projekta CAMP Slovenija.

2.9 Konvencija o biološki raznovrstnosti (Rio de Janeiro, 1992, ratificirana maja 1996)

Pojem biotska raznovrstnost po konvenciji pomeni raznovrstnost živih organizmov iz vseh virov, ki vključujejo med drugim kopenske, morske in druge ekosisteme ter ekološke komplekse, katerih del so; to vključuje raznovrstnost v samih vrstah, med vrstami in raznovrstnost ekosistemov. Vsaka pogodbenica skladno s svojimi posebnimi pogoji in sposobnostmi:

- a) razvija državne strategije, načrte in programe za ohranitev in vzdržno rabo biotske raznovrstnosti ali v ta namen prilagodi že obstoječe načrte ali programe, iz katerih so med drugimi vidni ukrepi, določeni s konvencijo,
- b) povezuje, kadar je to mogoče in primerno, ohranitev in vzdržno rabo biotske raznovrstnosti v ustreznih sektorskih ali medsektorskih načrtih, programih in usmeritvah. Konvencija poudarja potrebo po vključevanju ekološke krajinske pestrosti v sektorje z načrtovalskimi postopki.

Konvencija predpisuje varstvo *in situ* (sistem zavarovanih območij) ter ohranitev *ex situ* (botanični vrtovi ipd.). Konvencija zavezuje k vzdržni rabi sestavnih delov biotske raznovrstnosti, tako da med drugim varuje in spodbuja običajno rabo biotskih virov skladno s tradicionalnimi kulturnimi običaji in tako, da podpira lokalno populacijo pri razvoju in sanaciji razvrednotenih območij, na katerih je biotska raznovrstnost zmanjšana.

2.10 Natura 2000

Omrežje Natura 2000 sestavljajo posebna območja varstva (SAC Special Areas of Conservation), ki izhajajo iz direktive FFH in posebna zavarovana območja (SPA – Special Protected Area) iz Direktive o varstvu ptičev. V Sloveniji so območja Natura 2000 poimenovana posebna varstvena območja. Uredba o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) (Uradni list RS; št. 49/04 določa ta območja in varstvene cilje na njih ter varstvene usmeritve za doseganje ugodnega stanja prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov ter habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu Evropske unije. Uredba določa tudi pravila ravnanja za ohranjanje teh območij.

2.11 Konvencija o varstvu evropskega arhitektonskega bogastva (Granada, 1985)

Konvencija je temeljni dokument za celostno varstvo kulturne dediščine v Evropi in posebej poudarja pomen in odgovornost urejanja prostora pri ohranitvi dediščine. Stavbna dediščina, kot jo obravnava in opredeljuje konvencija, obsega tudi naselja in odprta območja in je večina kulturne dediščine, vključno z grajeno arheološko dediščino. Ohranjanje dediščine določa kot pomemben dejavnik boljšega življenjskega okolja in določa najmanjše potrebno varstvo, da se

prepreči poškodovanje, propadanje ali rušenje varovanih prvin – med drugim z navedbami, ki določajo:

- da je ohranjanje dediščine bistveni cilj urbanističnega in krajinskega načrtovanja,
- da je treba načrtovati ukrepe za splošno izboljšanje kakovosti okolja v okolici dediščine, v naseljih in na drugih varovanih območjih,
- da je treba uveljavljati varstvene zahteve na vseh ravneh priprave načrtov do izdaje dovoljenj,
- da je treba zagotoviti ponovno uveljavljanje tradicionalnega gradiva in tehnik.

Njen ključni prispevek je celostni pogled na varstvo stavbne in naselbinske dediščine.

Glavni način za izvajanje celostnega varstva sta strateško načrtovanje in še posebej njegova prostorska sestavina od zasnove do dovoljenj za posege, pomembne pa so tudi zahteve za načrtovanje prenove in vzdrževanja, varstvo na vplivnih območjih spomenikov in varstvo nedediščinskih prvin ter sodelovanje.

2.12 Skupna kmetijska politika (CAP, 1992)

Skupna kmetijska politika (*Common Agricultural Policy*, CAP, 1992) na ravni Evropske unije je dokument, ki določa razvojne smeri evropskega kmetijstva in pomembno vpliva na razmere v prostoru. CAP opredeljuje mnoge prostorske vsebine - ukrepe na strukturnem področju v ožjem smislu (opredeljevanje območij z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo in ukrepi v njihovo korist, kmetijsko okoljski programi, drugi strukturni ukrepi) in tudi za ukrepe za celovit razvoj podeželja.

2.13 Agenda 2000

Agenda 2000 narekuje novo politiko pri razvoju kmetijstva in podeželskega prostora. V poglavju za podeželski prostor določa tri strateške cilje:

- krepitev kmetijstva in gozdarstva. Pomembni ukrepi so podpiranje posodobitve kmetijskih gospodarstev in pridelovanje in trženje kakovostnih visokovrednih kmetijskih proizvodov. Poleg tega je treba dvigniti donosnost kmetijskih gospodarstev s podpiranjem naselitve mladih kmetov in izboljšanjem ureditve predčasnih upokojitev. Razen tega je bilo gozdarstvo prvič priznано kot pomemben dejavnik podeželskega prostora; s tem se uvajajo ukrepi za podporo, če je to ekološko smiselno;
- izboljšanje konkurenčnosti podeželskih območij. Pomembni cilji teh ukrepov so izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih občinah in raznovrstnost v novih dejavnostih. Na ta način naj bi se ustvarili alternativni viri dohodkov in zaposlitvene možnosti za kmete in njihove družine ter za podeželske občine;
- varstvo okolja in vzdrževanje podeželske dediščine. S kmetijsko-okoljskimi ukrepi naj se podpirajo okolju prijazni pridelovalni postopki. Ti ukrepi so edina obvezujoča prvina nove generacije programov za podeželski razvoj in so odločilni na poti za priznanje večnamenske vloge kmetijstva. Okoljski interesi so še poudarjeni; tako se bodo dosedanja izravnalna plačila, ki so se do zdaj namenjala le kmetom na manj razvitih območjih, v prihodnje plačevala tudi kmetom na območjih, na katerih so posebne okoljske omejitve za kmetijstvo.

2.14 Trans European Networks (TEN): Trans evropska omrežja

EU se je z dogovorom obvezala, da bo prispevala k organizaciji in razvoju transevropskih omrežij (TEN) na področjih **transporta, telekomunikacij ter preskrbe z energijo**. Ta odločitev služi ciljem, ki naj zagotovijo mirno funkcioniranje posameznih tržišč, kot tudi okrepitev ekonomske in socialne kohezije. Za izpolnitev te odločitve naj bi bila izboljšana integracija nacionalnih omrežij kot tudi dostop do omrežij, še posebej s povezavo ločenih, izključenih in perifernih območij s centralnimi območji.

- Transportni sistemi

Deleži transporta v TEN so najbolj pomembni v prostorsko razvojni politiki in v finančnih okvirih. Osredotočeni so na zagotavljanje funkcionalnega in trajnostnega transportnega sistema. Vsebujejo različna transportna infrastrukturna omrežja, prometno upravljalne sisteme in pozicijske ter navigacijske sisteme. Deleži za izgradnjo transportnih sistemov prevzemajo 80% celotnega TEN proračuna. Vedno bolj postaja jasno, da porast v prometu ne more biti vodena z ekspanzijo cestne infrastrukture. Politika prostorskega razvoja in deleži urbanega razvoja morajo vplivati na obnašanje lokalnih poslov in populacije zato, da bodo izboljšali možnosti za preusmeritev od cestnega prometa do ekološko prijaznejših transportnih sistemov, k lokalnim javnim transportom, kolesarjenju in hoji. Množica različnih iniciativ je priporočljiva tudi v medkrajevem prometu, še posebej pri preusmeritvi k železniškem, rečnem, obalnem in morskem transportu.

Cilji transportnih sistemov v TEN:

- izboljšanje prostorsko porazdelitev prebivalstva in gospodarskih dejavnosti v EU,
- izboljšanje dostopnosti perifernih regij,
- izogibanje onesnaževanju in okoljski škodi,
- povezave s tretjimi državami.

Transport infrastructure needs assesment - TINA

S procesom TINA so se postavili začetki razvoja multi-modalnega omrežja znotraj območja držav kandidatka za priključitev: Estonija, Latvija, Litva, Češka, Slovaška, Madžarska, Poljska, Slovenija, Romunija, Bolgarija in Ciper. Razvoj takšnega omrežja bi se moral nasloniti na principe, cilje in kriterije kot so postavljeni v Smernicah za razvoj TEN na območju EU. Proces nastanka TINA lahko razdelimo na dve glavni fazi:

- definicija omrežja, kjer igrajo glavno vlogo ocene stroškov,
- identifikacija meril investicij, s katerimi bi definirano omrežje nastalo na zeleni kakovostni ravni.

Najpomembnejši predpogoj za postavitev omrežja je princip, da se omrežje vidi kot možna bodoča širitev TEN v povečani EU. Bistvene smernice za vzpostavitev TINA omrežja so:

- določiti (bodočo) trans-evropsko transportno mrežo, ki bo povezala nacionalna omrežja, jih naredila inter-operabilne in povezala periferne regije (razširjene) EU s centrom,
- spoštovanje do okolja utelešeno v transportnem sistemu, ki pomaga reševati glavne probleme okolja,
- promocija najvišjega možnega standarda varnosti,
- povezave s tretjimi državami.

- Telekomunikacijski sistemi

Moderna telekomunikacijska tehnologija ter usluge nudijo možnost za podporo razvoja ruralnih ali nedostopnih regij. Pomagajo lahko preseči prostorske slabosti in izboljšajo življenjski standard, kot tudi lokalne pogoje za ekonomske aktivnosti s pomočjo dela, učenja ter nakupovanja preko telefona. Promocija novih inovativnih telekomunikacijskih uslug je eden izmed ciljev transevropskih omrežij (TEN), ki imajo verjetni vpliv na prostorski razvoj. Manjše regije z majhnim tržnim potencialom so ogrožene z nadaljnjim propadom. Inicijative EU so oblikovane za zagotovitev uporabnosti univerzalnih uslug po razumnih cenah. Uporabnost informacijskih in komunikacijskih tehnologij ni zadostno za vzpostavitev regionalnega razvoja. Ostali prvi pogoji vključujejo npr.: stopnjo kvalifikacij in usposabljanja ali pa promocijo javnega zavedanja potencialov informacijske družbe. Kljub precejšnemu napredku v zadnjih nekaj letih prostorske razlike v telekomunikacijah še vedno obstajajo.

- Energetski sistemi

Deleži TEN v energetskem sektorju vplivajo na prostorsko organizacijo s pomočjo dveh glavnih mehanizmov:

- produkcijo in prenosom energije z vplivom na porabo zemlje in distribucijo energije ter
- z uporabo tehnologij z vplivom na organizacijo teritorija.

Politika EU je usmerjena k izboljšanju tekmovalnosti, naraščanju varnosti energetskih zalog in krepitvi gospodarske in socialne kohezije. Obravnava dva poglobljena energetska vira, plin in električno energijo.

Pot k izboljšanju tekmovalnosti predstavlja omogočanje potrošnikom izbire med različnimi oblikami energije. Potrebno je okrepiti sodelovanje z državami proizvajalkami energije v srednji in vzhodni Evropi ter v bivši ZSSR.

Na ravni EU obstajata dve prioriteti izrabe plina in električne energije: okrepiti je potrebno interkonekcijske povezave med elektroenergetskimi omrežji s ciljem boljše izrabe kapacitet, izogibanja prenasičenju in izboljšave zalog bolj oddaljenih območij, ter pristopiti k izgradnji trans-evropskega plinovoda za zagotavljanje dolgoročne oskrbe.

Poraba energije v EU bo predvidoma rasla 1% letno naslednjih 10 ali 15 let. Po predvidevanjih naj bi najbolj naraslo povpraševanje po plinu. Proizvodnja energije v EU bo verjetno upadla za okoli 30% v naslednjih 30 letih, zato bo EU do leta 2020 vedno bolj energetske odvisna od drugih držav.

Doseganje prostorske enakosti zahteva v vseh območjih možnost izbire med različnimi energetskimi viri, kar je v tem trenutku potrebno doseči v veliko perifernih regijah EU. Izgradnja trans-evropskega plinovoda bo povezana z regionalnimi politikami, ki bodo podpirale izgradnjo omrežja v najslabše oskrbljenih regijah. Ustanovljen je bil program REGEN za promocijo rabe naravnega plina v slabše razvitih regijah in za dopolnitev manjkajočih povezav v evropskem elektroenergetskem omrežju.

Oskrba z električno energijo in varovanje okolja bosta bolj kot v preteklosti vplivala na lokacijo novih podjetij in distribucijskih omrežij. Delež obnovljivih energetskih virov v EU kot celoti do leta 2005 verjetno ne bo presegel 8%. Pomemben delež bodo imeli obnovljivi energetski potenciali predvsem v izoliranih in perifernih območjih, kjer so energetske zaloge omejene in so zaradi tega bolj izpostavljena nihanjem cen, zlasti nafte, in s tem potencialni nestabilnosti.

2.15 Ključni poudarki mednarodnih dokumentov

V zadnjih desetletjih je bilo sprejetih več mednarodnih strateških dokumentov, ki se celovito nanašajo na vzdržni prostorski razvoj v Evropi. Njihove najpomembnejše usmeritve, ki naj bi se izrazile tudi v prostoru, so:

- vzdržen (trajnostni) prostorski razvoj,
- vzpostavitev evropskega ekološkega omrežja,
- vključevanje krajine v prostorske politike in ohranjanje značilnosti kulturnih krajin,
- ohranjanje naravne in kulturne dediščine, tudi kot gospodarske kategorije,
- izboljšanje sistemov upravljanja zavarovanih območij,
- vzpostavitev policentričnega razvoja poselitve,
- izboljšanje dostopnosti in mobilnosti z razvojem prometnih omrežij in javnega prometa,
- izboljšanje dostopnosti perifernih regij,
- zagotavljanje možnosti izbire in enakih razvojnih možnosti,
- čezmejno sodelovanje pri načrtovanju prostorskega razvoja.

3 Izvleček iz Strategije prostorskega razvoja Slovenije

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, Št. 76/04), v nadaljevanju tudi SPRS ali Strategija, je **temeljni državni dokument o usmerjanju razvoja v prostoru**. Podaja okvir za prostorski razvoj na celotnem ozemlju države, postavlja usmeritve za razvoj v evropskem prostoru ter določa zasnovo urejanja prostora, njegovo rabo in varstvo. SPRS je temeljni strateški prostorski akt in celovit prostorski dokument, ki temelji na konceptu vzdržnega prostorskega razvoja. SPRS nima obveznih izhodišč (kot jih je imel prej veljavni državni plan), zavezujoča je njena celotna vsebina in je vodilo za vse druge ravni načrtovanja prostorskega razvoja.

SPRS navaja cilje prostorskega razvoja Slovenije:

- racionalen in učinkovit prostorski razvoj,
- razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij,
- večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru,
- kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij,
- skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi,
- medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij,
- povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi,
- preudarna raba naravnih virov,
- prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami,
- kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti,
- ohranjanje narave,
- varstvo okolja.

Zasnova prostorskega razvoja države je opredeljena s prioritetami:

- enakovredna vključenost Slovenije v evropski prostor,
- policentrični urbani sistem in regionalni prostorski razvoj,
- vitalna in urejena mesta,
- usklajen razvoj širših mestnih območij,
- povezan in usklajen razvoj prometnega in poselitvenega omrežja ter izgradnja gospodarske javne infrastrukture,
- vitalnost in privlačnost podeželja,
- krepitev prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine,
- prostorski razvoj v območjih s posebnimi potenciali in problemi.

V okviru teh prioritet so navedene naslednje vsebine, ki se neposredno nanašajo na območje Južne Primorske:

Pod 1.: Za reševanje skupnih vprašanj se spodbuja oblikovanje razvojnih programov in projektov tudi na drugih obmejnih območjih z Avstrijo, Italijo in Madžarsko, zlasti pa na meji Evropske unije, to je na meji s Hrvaško.

Na vplivnih območjih velikih sosednjih mest (Trsta, Zagreba, Gorice, Gradca, Reke) se spodbuja pospešen prostorski razvoj na slovenskem ozemlju, da se zagotavlja enakovrednost slovenskih območij v primerjavi s sosednjimi območji z načrtovanjem učinkovitih mestnih mrež, gospodarskih con, turističnih središč in drugih dejavnosti.

Pod 2.: Kot središča nacionalnega pomena se prioritetno razvija mesta, med katerimi je tudi somestje Koper – Izola – Piran. Tako se:

- Koper na državni in mednarodni ravni razvija v pomembno državno tovorno prometno vozlišče in morsko pristanišče. Kot obalno somestje s Piranom in Izolo razvija funkcije središča nacionalnega pomena in se na mednarodni ravni povezuje s sosednjimi regijami Italije in Hrvaške.
- Mesto Koper se zaradi njegove vloge, velikosti in/ali lege razvija kot središče mednarodnega pomena.
- Kot središča regionalnega pomena se prednostno razvijajo mesta in druga urbana naselja, med katerimi sta tudi Ilirska Bistrica in Sežana.

Pod 4.: Zaradi velikosti, poselitvenih pritiskov, vsestranske problematike in/ali pričakovanega razvoja se posebno pozornost namenja usklajenemu razvoju širših mestnih območij središč nacionalnega pomena, v Južni Primorski predvsem Koprja. .

Pod 5.: Z daljinskim prometnim omrežjem se povezuje slovenska središča mednarodnega pomena (Ljubljano, Maribor in Koper) z Evropo in središča nacionalnega pomena med seboj. Koprsko pristanišče se prioritetno razvija v povezovanju z drugimi severnojadranskimi pristanišči ter v povezovanju s celinskim zaledjem oziroma v navezavi na V. in X. evropski prometni koridor (Karta št. 2). Za izboljšanje prometne povezanosti med mesti v Slovenski Istri in drugimi kraji v severnem Jadranu se v Kopru zasnuje medcelinsko pomorsko potniško pristanišče ter spodbuja pomorski javni potniški promet.

Pod 7.: Slovenija je prepoznavna po pestri krajini in krajinskih vzorcih, arhitekturni identiteti mest in podeželskih naselij, ohranjeni naravi, veliki biotski raznovrstnosti, velikem številu naravnih vrednot in naravnih procesih, bogastvu voda in gozdov. Take značilnosti imajo zlasti območja kulturne dediščine ter ekološko pomembna območja in zavarovana območja, primeroma med drugim tudi na krasu, ob morju in na vinogradniških območjih.

Pod 8.: Podpira se prostorske možnosti za razvoj dejavnosti, ki pokrivajo potrebe in območja preko meje tako, da bodo ta območja konkurenčna večjim sosednjim urbanim aglomeracijam. Pri tem se posebej razvija tiste dejavnosti, ki pripomorejo k ohranitvi in enakovrednemu razvoju slovenske manjšine v sosednjih državah. Upošteva se tudi potencialne območij opuščenih špedicijskih in drugih dejavnosti na območju odprte meje z Italijo, Avstrijo in Madžarsko po vstopu Slovenije v Evropsko unijo.

Na območju meje s Hrvaško po vključitvi Slovenije v Evropsko unijo se posledice ostrejšega mejnega režima za življenje obmejnega prebivalstva omili s skupnim reševanjem prostorskih, okoljskih, infrastrukturnih in gospodarskih vprašanj tako, da se ohrani tradicionalna povezanost prebivalstva. Prostorsko razvojna vprašanja se razrešuje in spodbuja v okviru prostorsko ali problemsko homogenih enot kot je med drugim območje Istre.

Obalni prostor združuje območja kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine v povezavi s somestjem Koprja, Izole, Pirana in Portoroža. Obalna in mejna lega določata usmerjenost v nadaljnji razvoj turizma, transporta, industrije, kmetijstva in ribolova. Zagotavlja se celovito prostorsko zasnovo Obale, kjer bodo usklajeni interesi razvojnih dejavnosti s prostorskimi možnostmi in varstvenimi zahtevami. Hkrati se vzpostavi pogoje za razvoj kvalitetne turistične ponudbe in zagotovi trajni javni dostop do obale in kopališč.

Vododeficitarna območja obsegajo predvsem južno Slovenijo, slovenski dinarski svet, Obalo, Slovenske gorice in Goričko, kjer standard vodooskrbe ni na ustrezni ravni. Prebivalcem teh območij se zagotovi sistem trajne in kvalitetne vodooskrbe in odvajanja odpadnih voda.

V **poglavju o razvoju prostorskih sistemov** so SPRS obravnavane poselitve, gospodarska javna infrastruktura in krajina.

Glede razvoja **poselitve** podaja usmeritve za razvoj mest in drugih naselij, racionalno rabo zemljišč in objektov v naseljih, komunalno opremljanje zemljišč ter arhitekturno prepoznavnost mest in drugih naselij.

- Opredeljena so merila in kazalci, na podlagi katerih se za potrebe načrtovanja poselitve naselja razvršča v posamezne tipe. Na podlagi meril in kazalcev se naselja razvršča v velika, srednja in mala mesta, v druga urbana in podeželska naselja, vasi in zaselke. Nova poselitve se usmerja predvsem v poselitvena območja urbanih naselij. Bistven poudarek je na prenovi obstoječih naselij (notranji razvoj naselij).
- Glede gradnje zunaj poselitvenih območij SPRS določa, naj se z njo ustvarja prepoznaven red v prostoru in racionalna organizacija dejavnosti.
- Podane so še usmeritve za razvoj poselitve v podeželskih naseljih, vaseh in zaselkih, turističnih naselij in območjih počitniških hiš ipd.
- Glede na skupne arhitekturne in urbanistične značilnosti v Sloveniji spada območje Južne Primorske v naslednje arhitekturne regije: Kraško – Primorsko ter del Soško – Vipavske in del Notranjsko – Brkinske.

Osnovno **državno cestno omrežje** tvori omrežje daljinskih cestnih povezav mednarodnega pomena, omrežje cestnih povezav čezmejnega pomena in omrežje cestnih povezav nacionalnega pomena.

- Omrežje daljinskih cestnih povezav mednarodnega pomena se navezuje na omrežje daljinskih cestnih povezav enakega pomena sosednjih držav in poteka na območju Južne Primorske v smereh: od Kopra prek Ljubljane in Maribora do Lendave in naprej proti Budimpešti (V. koridor), z odcepom od Divače proti Trstu ter odcepom od Postojne/Divače preko Ilirske Bistrice naprej proti Reki (Jadransko – Jonska pobuda).
- Na omrežje daljinskih cestnih povezav mednarodnega pomena se navezujejo cestne povezave čezmejnega pomena, ki na območju Južne Primorske potekajo v smereh iz Trsta preko Škofij do Kopra in preko Dragonje naprej proti Bujam.
- Somestje Koper-Izola-Piran se navezuje na omrežje daljinskih cestnih povezav mednarodnega pomena z ustreznimi navezovalnimi cestami.
- Regionalna središča Slovenije se prometno povezujejo med seboj ter se navezujejo na omrežje daljinskih cestnih povezav mednarodnega pomena oziroma omrežje cestnih povezav čezmejnega pomena ter na cestna omrežja sosednjih držav s cestnimi povezavami nacionalnega pomena v smereh, ki so na območju Južne Primorske: od Črnega Kala proti Sočergi ter od Sežane do Nove Gorice. Do izgradnje daljinske cestne povezave mednarodnega pomena v smeri Reka, Ilirska Bistrica, Postojna/Divača se še naprej zagotavlja obstoječo cestno povezavo od Krvavega potoka preko Kozine do Staroda in naprej proti Reki.
- Obmejni obodni cestni prometni obroč omogoča dostopnost slabše razvitih predelov ob meji in omogoča povezovanje obmejnih območij z osrednjim območjem države.

Osnovno **železniško omrežje** tvori omrežje daljinskih železniških povezav mednarodnega pomena, omrežje daljinskih železniških povezav nacionalnega pomena in omrežje regionalnih železniških povezav.

- Za navezovanje na evropsko »TEN« infrastrukturalno omrežje ter V. in X. panevropski prometni koridor, se rekonstruira in dogradi daljinske železniške povezave mednarodnega pomena, ki bodo omogočale hitrosti do 160 km/h in na območju Južne Primorske potekale v smereh od Sežane do Ljubljane in Maribora in naprej proti Gradcu (II. tir Maribor – Šentilj) ter od Pivke prek Ilirske Bistrice naprej proti Reki.
- Omogoči se gradnjo nove učinkovitejše daljinske povezave mednarodnega pomena od Kopra do Divače – II. železniški tir.
- Na daljinsko hitro železniško povezavo se navezujejo prometna vozlišča: na območju Divače s povezavo proti Kopru in Novi Gorici, na območju Pivke s povezavo proti Istri.
- Obstoječo železniško infrastrukturo se rekonstruira, posodablja in tam, kjer je potrebno, dogradi ter zagotovi učinkovitejše železniške povezave v smeri (na območju Južne Primorske) od Nove Gorice do Sežane.
- Obstoječo regionalno železniško povezavo, ki povezuje Kreplje z Repentaborom (pri Sežani), se ohranja in posodablja.

V **koprskemu pristanišču** se zagotavlja nadaljnji razvoj pristaniške infrastrukture, ki je potrebna za razvoj edinega slovenskega pomorskega pristanišča za mednarodni tovorni in potniški pomorski promet. Z dograditvijo železniške in druge prometne infrastrukture, ki povezuje koprsko pristanišče z zaledjem prek učinkovitejše železniške povezave Koper – Divača se pospešuje razvoj in konkurenčnost koprskega pristanišča v mednarodnem prostoru. Razvoj koprskega pristanišča je vezan na izgradnjo zaledne prometne infrastrukture. Del koprskega pristanišča, ki je funkcionalno navezan na mesto, se nameni za ureditev domačega in mednarodnega pomorskega potniškega prometa in ureditev potniškega terminala. Za spodbujanje javnega pomorskega potniškega prometa pa se v Izoli, Piranu in Portorožu razvija in posodablja sedanja pristanišča.

V smislu razvoja okolju prijaznega in donosnega **navtičnega turističnega gospodarstva** se omogoča razvoj marin in turističnih pristanišč na obstoječih lokacijah, izjemoma pa kot možna oblika sanacije že degradiranih območij. Na primernih rekah, jezerih in umetnih jezerih se omogoča razvoj turističnega čolnarjenja s potrebno infrastrukturo.

Za potrebe **varnosti pomorskega, tovrnega in potniškega prometa** in akcij reševanja in iskanja na morju se na slovenski obali zagotavlja ustrezen radarski sistem. S pomočjo tega sistema se zagotavlja nadzor nad ladijskim prometom ter učinkovita koordinacija v primeru ladijskih nezgod.

Javni promet: V priobalnem območju se pospešuje razvoj javnega pomorskega potniškega prometa.

Prometne terminale za kombinirani promet se na mednarodni ravni razvija na območju Južne Primorske v Kopru, prometne terminale nacionalnega pomena pa ob nacionalnih prometnih vozliščih Divači (Sežani). Prometne terminale regionalnega pomena ali distribucijske centre se razvija tudi v okviru drugih prometnih vozlišč, na območju Južne Primorske v Ilirski Bistrici.

Primarni razvojni **telekomunikacijski** osi se razvija v smeri V. in X. infrastrukturnega koridorja (V. koridor prečka Južno Primorsko).

Glede razvoja **energetske infrastrukture** SPRS podaja usmeritve za energetski sistem, obnovljive vire in učinkovito rabo energije, elektroenergetski sistem, plinovodni sistem, naftno gospodarstvo ter komunalno energetiko.

- Oskrba države z energijo temelji na posameznih energetskih sistemih, s katerimi se omogoča skladen razvoj države ter zagotavlja kvalitetno, zanesljivo, ekonomično in zadostno oskrbo z energijo v zahtevani obliki v vseh regijah, mestih in naseljih. Med obnovljive vire energije se uvrščajo vodni potencial, biomasa, energija vetra, geotermalna energija, sončna energija, toplota okolja in odpadna toplota ter energija, ki se sprošča pri sežiganju odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati. Pri načrtovanju se zagotavlja prednost rabe teh virov energije pred fosilnimi viri energije.
- Pri nadaljnjem razvoju proizvodnje električne energije se načrtuje objekte za rabo obnovljivih virov energije kot so veter, geotermalna energija in drugi, z upoštevanjem učinkovitosti izbranega sistema in prostorske, okoljske ter družbene sprejemljivosti.

Do zagotovitve zadostnih kapacitet za **hrambo nafte in njenih derivatov** (tudi tekoči naftni plin) doma na obstoječih lokacijah (med katerimi je tudi Sermin) ter na drugih prometno dostopnih in okoljsko ter prostorsko sprejemljivih lokacijah se le-te zagotavlja z najemom skladiščnih prostorov v sosednjih državah.

Glede **oskrbe z vodo in odvajanja ter čiščenja odpadne in padavinske vode** SPRS podaja usmeritve za ta področja. Za območje Južne Primorske velja posebej izpostaviti naslednje:

- Kot vir tehnološke, požarne oziroma druge vode, ki ni namenjena pitju, se uporabi vire kot so padavinska voda, prečiščena odpadna voda in morska voda.
- Probleme vodooskrbe se prioritetno rešuje na vododeficitarnih območjih. V ta območja se ne usmerja novih velikih porabnikov vode, pri obstoječih pa se spodbuja uporabo najnovejših tehnologij in najboljših tehničnih rešitev pri pripravi in uporabi pitne in tehnološke vode.

Centre prvega reda ali regijske centre za **ravnanje z odpadki**, ki so najvišja oblika združevanja pred toplotno obdelavo, se glede na vključenost prebivalstva (90.000 in več prebivalcev) predvideva tudi na Obali in Severni Primorski.

Centre drugega reda se predvidi za manjša območja, kjer je med 55.000 in 90.000 vključenega prebivalstva v okviru območij centrov prvega reda, in sicer med drugim tudi za Kraško – Notranjsko.

Razvoj krajine obsega:

1. prepoznavnost Slovenije z vidika kulturnega in simbolnega pomena krajine
2. naravne kakovosti krajine,
3. rabo naravnih virov,
4. obrambne dejavnosti ter
5. prostorske omejitve za razvoj na območjih potencialnih naravnih ali drugih nesreč in na območjih vododeficitarnosti.

Za območje Južne Primorske so bistveni poudarki:

Pod 1.: Krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi, ki so pomembna na nacionalni ravni so: Lipica, Škocjanske jame, del Brkinov in Matarskega podolja, Kras, območje Strunjana, Šavrini, Prem in Suhorje.

Za zagotavljanje ohranjanja prepoznavnih značilnosti na ravni posameznih krajinskih regij se v kraških krajinah notranje Slovenije se upošteva strukturo kraških polj in podolij, druge posebnosti krasa ter ranljivost kraških vodonosnikov in podtalja; v primorskih krajinah pa se

upošteva reliefne in geomorfološke značilnosti, ranljivost naravnih delov morske obale in morja ter krajinsko ekološki pomen naravne zarasti.

Pod 2.: Naravne kakovosti so na območju Južne Primorske značilne zlasti za Snežnik (območje pretežno naravne krajine), na območjih kulturnih krajin pa Kras. Obstoječa državna zavarovana območja so na območju Južne Primorske Škocjanske jame, Škocjanski zatok, Sečoveljske soline, Strunjan, Debeli rtič, Rt Madona.

Pod 3.: Zaradi zmanjševanja pritiskov turističnih dejavnosti na morsko obalo, se za rekreacijske dejavnosti spodbuja izrabo celinskih voda. V Slovenskem Primorju se skladno s prostorskimi možnostmi in omejitvami omogoča dejavnosti, ki zagotavljajo oblikovanje ali ohranjanje kvalitetne obale.

Na morju in v obalnem pasu se omogoča razvoj tistih dejavnosti, ki ne zmanjšujejo kvalitete vode, povečujejo pa kvaliteto izrabe ter pri tem ne ovirajo javne dostopnosti morja in obale ter jih zaradi nujne prisotnosti morja ni mogoče izvajati nikjer drugje. V obalnem in priobalnem pasu se ne izvaja posegov, ki bi zoževali poglede na morje ter ogrožali ohranjanje narave in kulturne dediščine. Obalne črte se ne krajša, lahko pa se jo podaljša, v skladu s prostorskimi možnostmi in omejitvami.

Prostorski razvoj turističnih dejavnosti ter potrebne infrastrukture se omogoča predvsem v okviru temeljnih turističnih območij, in sicer na območju Južne Primorske na Obali in Krasu. Zagotavlja se programsko povezanost in dopolnjevanje turistične ponudbe, optimalno koriščenje turistične infrastrukture ter spodbujanje prestrukturiranja turističnih območij na Obali in v Julijskih Alpah v smeri okoljske, programske in storitvene kakovosti. S preprečevanjem pretiranih zgostitev turističnih programov in turistične infrastrukture v prostoru se zmanjšuje pritisk na obremenjenih območjih, kot so obrobje Julijskih Alp in Obala.

Na Obali se razvoj turističnih dejavnosti usmerja v večanje kvalitete in rabo sodobnih tehnologij, s katerimi se zmanjšuje raba naravnih virov in prispeva k zmanjševanju obremenitev okolja in prostora. Spodbuja se razvoj kopaliških mest na Obali, ki vključujejo zagotavljanje sodobnih in privlačnih kopaliških zmogljivosti, javnega in drugega potniškega pomorskega prometa ter zagotavljanje nastanitvenih zmogljivosti ter drugih programov v povezavi s Slovensko Istro in Krasom. Pri načrtovanju novih območij za turizem se najprej preveri možnosti uporabe degradiranih ali opuščeni območij.

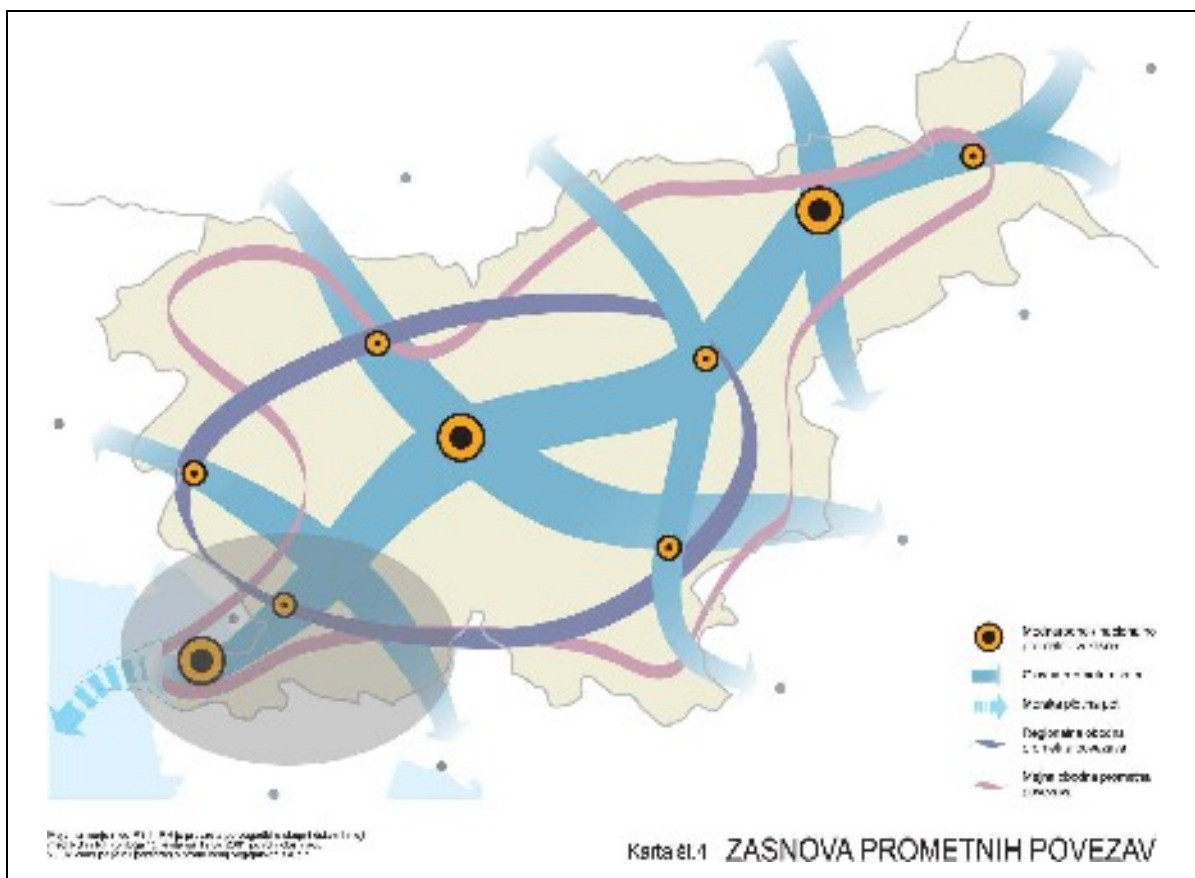
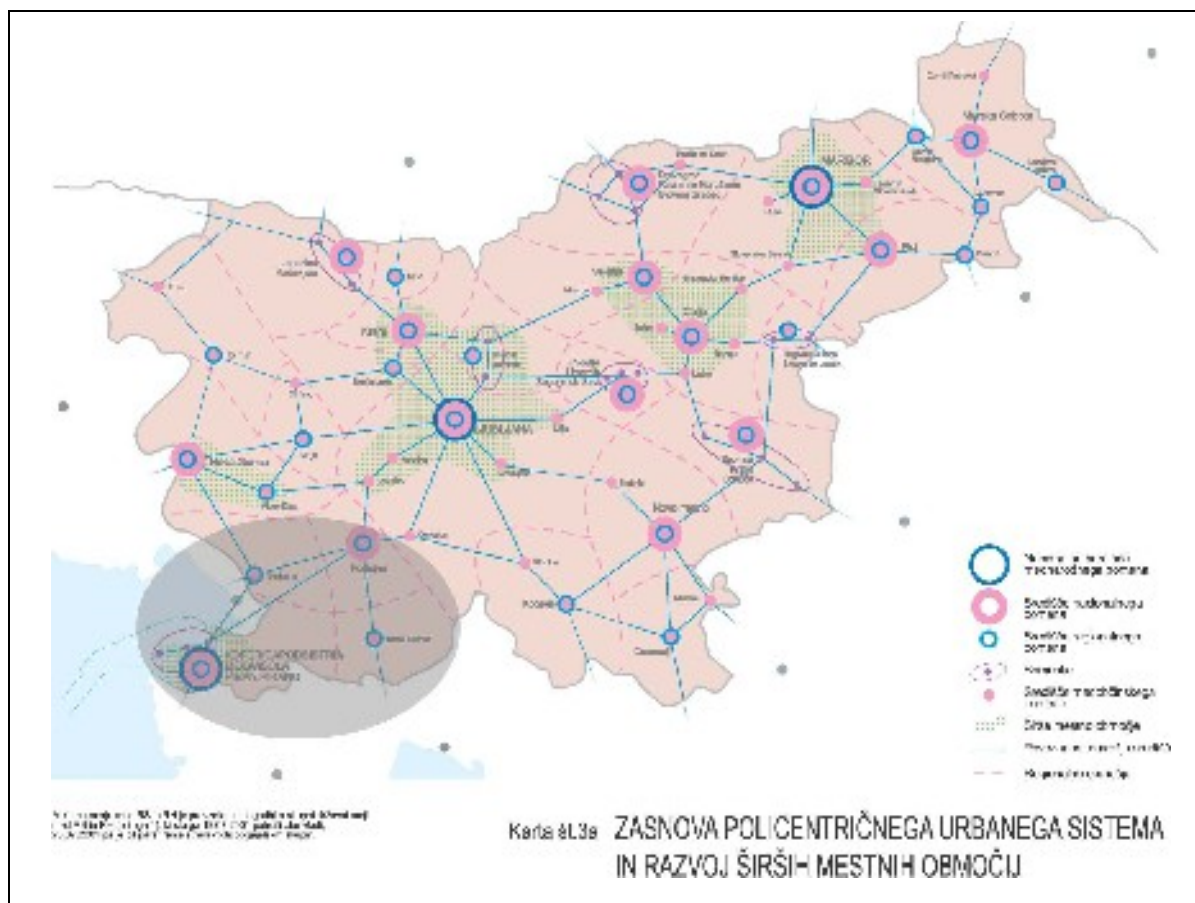
V kraških območjih Slovenije se turizem razvija v povezavi z naravnimi posebnostmi krasa, kot so jame, presihajoča jezera, gozdovi ipd. in z upoštevanjem občutljivosti teh območij. Na Obali se turistične in prostočasne dejavnosti kvalitativno programsko prestrukturira in prostorsko uravnoteži. Na drugih jedrnih območjih, na Krasu s Podgrajskim podoljem, se medsebojno povezuje posamične obstoječe ali nove programe in se izogiba pretiranim koncentracijam programov in infrastrukture v prostoru.

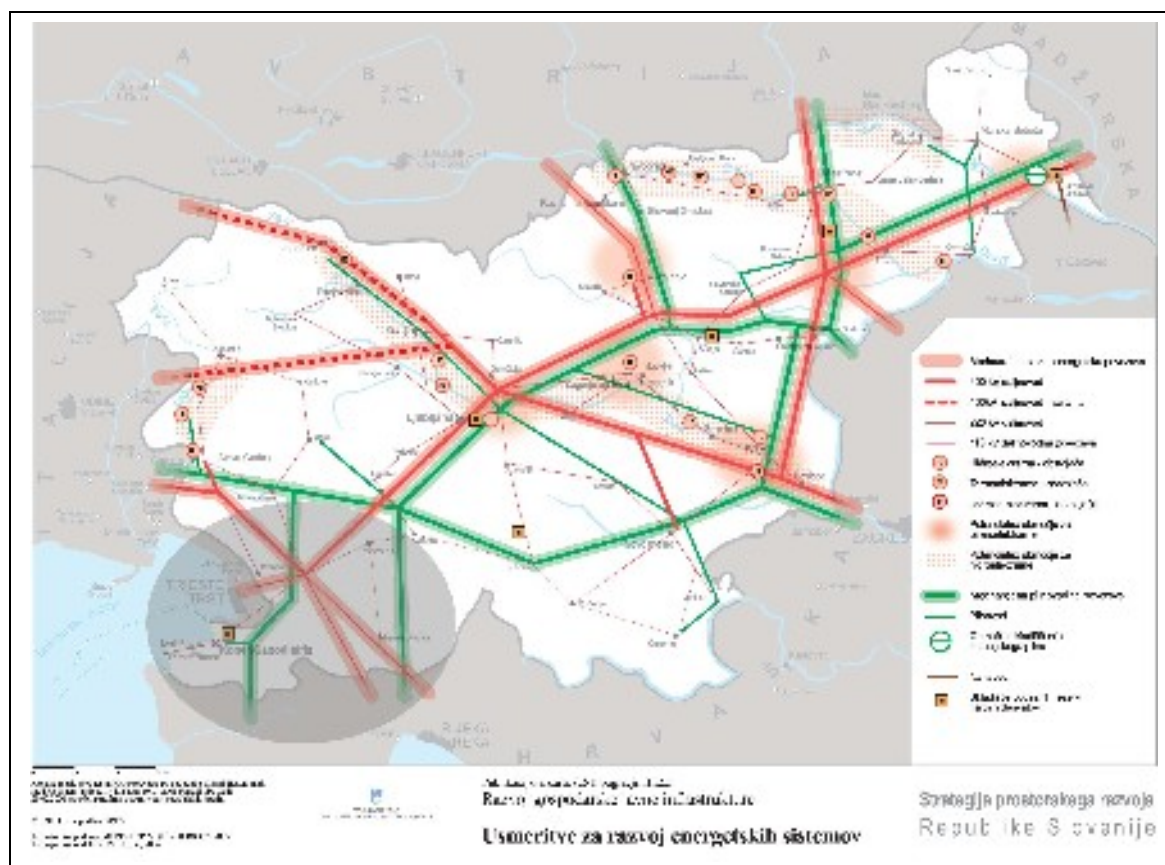
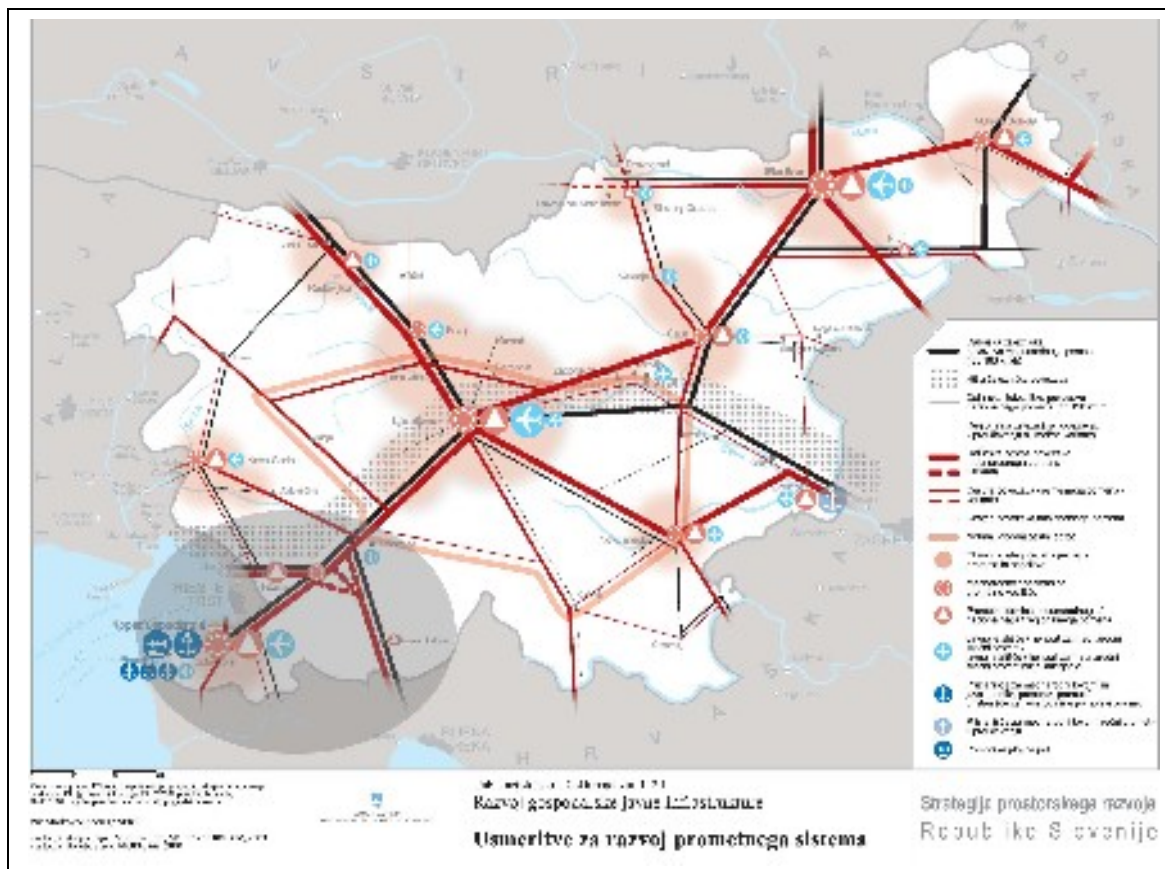
Pod 4: Za razvoj obrambnega sistema se zagotavlja ustrezno vojaško infrastrukturo in njeno razporeditev v prostoru. Obrambne dejavnosti se izvaja v obrambnih območjih.

Razvoj obrambnih dejavnosti se usmerja prednostno v območja, ki že služijo obrambnemu namenu. Postopno se zmanjšuje območja za obrambne dejavnosti v urbanih območjih. –

Pod 5.: Na vododeficitarnih območjih se prioritetno zagotavlja urejeno oskrbo z vodo prebivalcem teh območij. Dejavnosti, ki bi pomenile izjemno povečanje potreb po vodi, se praviloma ne načrtuje v vododeficitarnih območjih.

V območjih velike požarne ogroženosti gozdov se praviloma ne načrtuje dejavnosti oziroma prostorskih ureditev, ki bi pomenile dodatno tveganje za življenje ljudi ter materialne dobrine in naravo. Gozdne sestoje se postopno vrstno preoblikuje, da bodo bolj odporni in hitreje obnovljivi.

4 Izvleček iz Regionalnega razvojnega programa za Južno Primorsko 2002-2006

Regionalni razvojni program za Južno Primorsko regijo 2002-2006 (v nadaljevanju tudi RRP) je v letu 2002 izdal Regionalni razvojni center Koper.

Na začetku je podana kratka analiza stanja v regiji, v nadaljevanju pa sta izdelana regionalna razvoja strategija in program (strateški del RRP) ter izvedbeni del RRP. Za konec je podana še ocena globalnega javno-finančnega okvira za izvajanja RRP. V okviru priprave RRP je bila izdelana tudi SWOT analiza, ki je izpostavila prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti razvoja v regiji.

V strateškem delu je izdelana vizija razvoja regije, ki je: »Zadovoljni ljudje v razpoznavni, gospodarsko uspešni severnojadranski regiji, cenjeni po ustvarjalnih odgovorih na socialne in okoljske izzive globalizacije«.

Temeljni namen in strateški cilji razvoja Južne Primorske, ki izhajajo iz vizije, so:

- povečanje ekonomske moči v regiji,
- izboljšanje izobrazbe ter usposobljenosti za delo in kvalitetno življenje,
- povečanje blaginje prebivalstva,
- povečanje kvalitete življenja,
- učinkovito varovanje okolja in kulturne dediščine.

Horizontalni strateški cilji pa so:

- trajnostni razvoj,
- zmanjšanje razlik v razvoju med posameznimi deli regije ter
- krepitev in povezovanje akterjev za razvoj.

Prednostna področja in prednostne razvojne naloge za uresničevanje RRP so:

1. Razvoj gospodarstva:
 - a. povečanje konkurenčnosti podjetij, rast naložb
 - b. razvoj turizma,
 - c. razvoj kmetijstva in gozdarstva, podeželja in ribištva,
2. Razvoj človeških virov:
 - a. dvig regionalne izobrazbene ravni,
 - b. izboljšanje stopnje zaposlenosti v regiji,
 - c. zvišanje kakovosti življenja v regiji,
3. Razvoj gospodarske infrastrukture:
 - a. boljša dostopnost in varčna mobilnost,
 - b. učinkovita raba energije, krepitev deleža obnovljivih ter okoljsko prijaznejših virov energije,
 - c. informacijska regija,
4. Okolje in prostor:
 - a. izboljšanje kakovosti vida in morja, oskrba s pitno vodo,
 - b. sanacija okoljskih bremen,
 - c. urejanje prostora,
5. Krepitev institucij sodelovanja za regionalni razvoj:
 - a. krepitev institucij in sodelovanja za regionalni razvoj.

V izvedbenem delu programa so prikazani glavni programi in podprogrami za realizacijo razvojnih prioritet, in sicer je za vsak program oziroma podprogram obrazložena vsebina, navedeni cilji in indikatorji ter okvirni projekti, s katerimi bodo programi oziroma podprogrami izvedeni.

5 Podrobnejša vsebina RZPR Južne Primorske

RZPR bo skladno s 5. členom Pravilnika o podrobnejši vsebini, obliki in načinu priprave regionalne zasnove prostorskega razvoja ter vrstah njenih strokovnih podlag (Ur.l. RS, št. 24/04) določala:

1. ureditveno območje regionalne zasnove,
2. usmeritve za prostorski razvoj na obravnavanem območju,
3. zasnovo razmestitve dejavnosti v prostoru z zasnovo njegove rabe,
4. zasnovo prostorskih ureditev, ki so predmet podrobnejšega načrtovanja (obalni pas),
5. usmeritve za pripravo občinskih prostorskih aktov in državnih lokacijskih načrtov,
6. program ukrepov za izvajanje regionalne zasnove.

RZPR bosta sestavljala besedilo in kartografski del v M 1 : 100.000, ki bo za obalni pas pripravljen tudi v ustreznem podrobnejšem merilu.

Predlog predloga RZPR v zgornji vsebini bo skladno s Pravilnikom izdelan na podlagi analiz:

- *analiza stanja v prostoru*, ki vsebuje analizo fizičnega stanja prostorskih struktur in analizo pravnega stanja iz predpisov urejanja prostora in varstva okolja;
- *analiza teženj* prostorskega razvoja ureditvenega območja, identifikacijo problemov in potreb;
- *analiza razvojnih pobud* iz javnega in zasebnega sektorja;
- *analiza razvojnih potreb in možnosti* dejavnosti v prostoru, iz katerih so razvidne različne možnosti prostorskega razvoja (analiza privlačnosti, ki se izdela kot analiza potencialov prostora na podlagi modelov privlačnosti ter grafičnih prikazov – zemljevidov privlačnosti prostora za poselitev, turizem in kmetijstvo);
- *analiza ranljivosti prostora*, iz katerih bodo razvidni negativni vplivi posameznih dejavnosti in načrtovanih prostorskih ureditev na naravo, vključno z biotsko raznovrstnostjo in naravnimi vrednotami, na bivanjsko okolje ter kulturno dediščino in na naravne vire (analiza ranljivosti se izdela na podlagi modelov ranljivosti ter grafičnih prikazov – zemljevidov ranljivosti prostora za okoljsko najpomembnejše dejavnosti oz. rabe prostora: poselitev, gospodarske cone, turizem in energetske ter prometne koridorje). Rezultati delovne analize ranljivosti se preverijo na ekspertni delavnici, na podlagi katere se oblikuje končno gradivo – Študija ranljivosti prostora Južne Primorske (ŠRP).

Vse analize bodo izdelane na podlagi podatkov in podlag, ki jih bo na osnovi podrobneje opredeljenih vsebin zagotovil naročnik.

Vsebina 1. faze:

Besedilo:

- 1 Uvod (predmet, cilji in namen, izhodišča, metoda dela)
- 2 Mednarodna izhodišča
- 3 Izvleček iz Strategije prostorskega razvoja Slovenije
- 4 Izvleček iz RRP za Južno Primorsko 2002 - 2006
- 5 Podrobnejša vsebina RZPR Južne Primorske

Grafične priloge:

- Prikaz regije v širšem prostoru
- Pregledna karta občin v regiji

V nadaljevanju naloge bodo pripravljene posamezne faze RZPR v okvirni vsebini:

Okvirna vsebina 2. faze:

**ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI, ŠTUDIJA RANLJIVOSTI
IN VIZIJA PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE**

Besedilo:

1 ANALIZA IN VREDNOTENJE PROSTORSKIH PLANOV OBČIN in strategij

- 1.1 Poselitev
- 1.2 Prometna infrastruktura
- 1.3 Komunalna infrastruktura
- 1.4 Krajina

2. POLOŽAJ REGIJE, OCENA STANJA IN PREDVIDENA GIBANJA V REGIJI

- 2.1 Opredelitev položaja regija v okviru države
- 2.2 Demogeografske značilnosti
- 2.3 Gospodarska slika regije v državi in v odnosu do drugih regij

**3 ANALIZA IN VREDNOTENJE DOSEDANJEGA RAZVOJA, STANJA IN TRENDOV V
PROSTORU**

- 3.1 Analiza poselitve
 - 3.1.1 Omrežje naselij
 - 3.1.2 Težnje v naselbinskem razvoju
 - 3.1.3 Analize opremljenosti naselij na podlagi izbranih kriterijev
 - 3.1.4 Arhitekturne krajine in regije JV Slovenije
 - 3.1.5 Tipologija poselitvenih vzorcev s poudarkom na območjih razpršene gradnje
 - 3.1.6 Tipologija naselij in poselitvenih vzorcev na območju JV Slovenije
- 3.2 Analiza opremljenosti s prometno infrastrukturo
 - 3.2.1 Cestno omrežje
 - 3.2.2 Železniško omrežje
 - 3.2.3 Pomorski promet
 - 3.2.4 Javni potniški promet
 - 3.2.5 Kolesarsko omrežje
 - 3.2.6 Letališča
- 3.3 Analiza opremljenosti s komunalno in energetske infrastrukturo
 - 3.3.1 Oskrba z vodo in varstvo virov pitne vode
 - 3.3.2 Odvajanje in čiščenje odpadnih voda
 - 3.3.3 Oskrba z energijo
 - 3.3.4 Telekomunikacije
 - 3.3.5 Ravnanje z odpadki
- 3.4 Analiza stanja sistema krajine
 - 3.4.1 Morfološke značilnosti in vrednotenje krajinske zgradbe
 - 3.4.2 Turizem in rekreacija
 - 3.4.3 Kmetijstvo
 - 3.4.4 Gozdarstva
 - 3.4.5 Upravljanje voda
 - 3.4.6 Pridobivanje mineralnih surovin
 - 3.4.7 Ohranjanje narave in varstva kulturne dediščine

3.4.8 Obramba

4. ANALIZA RANLJIVOSTI PROSTORA (ŠTUDIJA RANLJIVOSTI PROSTORA)

4.1 Metodologija priprave ŠRP

4.2 Zasnove modelov ranljivosti okolja zaradi posameznih dejavnosti in zemljevidi

4.2.1 Poselitev

4.2.2 Gospodarske dejavnosti (cone)

4.2.3 Turizem

4.2.4 Prometni in energetski koridorji

5 POVZETEK PROBLEMOV IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI V REGIJI

6 MOŽNE VARIANTE PROSTORSKEGA RAZVOJA REGIJE

6.1 Varianta A

6.2 Varianta B

6.3 Predlog izbora variant

7 PREDLOG VIZIJE PROSTORSKEGA RAZVOJA

7.1 Vizija prostorskega razvoja regije ter usmeritve za njeno uresničevanje

7.2 Cilji in usmeritve razvoja za celotno regijo

7.3 Cilji in usmeritve razvoja po subregijah oz. posameznih območjih v regiji

Priloge:

Priloga 1: Analiza smernic nosilcev urejanja prostora

Priloga 2: Povzetek poročila 2. faze

Grafične priloge:

- Pregledna karta občin v regiji
- Pregledna karta subregij oz. zaključenih območij v regiji
- Tipologija območij z vidika razpršene gradnje
- Cestno omrežje v regiji
- Železniško omrežje in letališča ter pomorski promet
- Komunalna infrastruktura
- Energetska in tk omrežje
- Prikaz krajinskih enot
- Območja, pomembna za razvoj turizma
- Gozdne površine in večja območja najboljših kmetijskih zemljišč
- Pomembnejša območja pridobivanja mineralnih surovin
- Območja ohranjanja narave
- Območja kulturne dediščine in izjemne krajine
- Območja za obrambo
- Druga območja omejitev (vodni viri, vododeficitarna območja idr.)

Okvirna vsebina 3. faze

PREDLOG RZPR

Besedilo:

- 1 ZASNOVA RAZMESTITVE DEJAVNOSTI V PROSTORU Z USMERITVAMI ZA RABO PROSTORA
 - 1.1 Zasnove prostorskih sistemov z razmestitvijo posameznih dejavnosti
 - 1.1.1. Zasnova poselitve
 - 1.1.2. Zasnova prometne infrastrukture
 - 1.1.3. Zasnova komunalne infrastrukture
 - 1.1.4. Zasnova energetske in telekomunikacijske infrastrukture
 - 1.1.5. Zasnova dejavnosti in rabe prostora v krajini
 - 1.2. Usmeritve za rabo prostora po razvojnih območjih
 - 1.2.1. Usmeritve za območja intenzivnega razvoja (predvsem poselitev, prednostni razvoj kmetijstva, kmetijstvo z omejitvami)
 - 1.2.2. Usmeritve za podeželje brez posebnih omejitev
 - 1.2.3. Usmeritve za podeželje s turističnimi potenciali in dediščinskimi vrednostmi (predvsem območja prepoznavnosti, naravnih kakovosti, druga območja za kmetijstvo)
 - 1.2.4. Usmeritve za manj poseljena območja (predvsem območja naravnih kakovosti)
 - 1.2.5. Dodatne usmeritve za posebna območja (varstvo vodnih virov, ohranjanje narave, varstvo kulturne dediščine, obramba, gozdovi s posebnim namenom).
- 2 USMERITVE ZA PRIPRAVO DRŽAVNIH IN MEDOBČINSKIH LOKACIJSKIH NAČRTOV IN KRAJINSKIH ZASNOV
 - 2.1 Prostorski akti za uresničevanje posameznih regijskih projektov
 - 2.1.1 Predvideni državni LN
 - 2.1.2 Predvideni medobčinski LN
 - 2.2 Usmeritve za pripravo in izvajanje državnih LN ter krajinskih zasnov
 - 2.2.1 DLN za prometno infrastrukturo
 - 2.2.2 DLN za energetske in telekomunikacijske infrastrukture
 - 2.2.3 Krajinske zasnove
 - 2.3 Usmeritve za pripravo in izvajanje medobčinskih LN
 - 2.3.1 Usmeritve za umeščanje energetskih objektov v prostor
 - 2.3.2 Usmeritve za umeščanje sistemov za odvajanje in čiščenje odpadnih voda
 - 2.3.3 Usmeritve za umeščanje sistemov za oskrbo s pitno vodo
 - 2.3.4 Usmeritve za urejanje kamnolomov
- 3 ZASNOVA PODROBNEJŠE PROSTORSKE UREDITVE OBALE
- 4 PROGRAM UKREPOV ZA IZVAJANJE REGIONALNE ZASNOVE
 - 4.1 Ukrepi za uresničevanje regionalne zasnove
 - 4.1.1 Ukrepi za uresničevanje določil RZPR
 - 4.1.2 Ukrepi za ohranjanje narave, vzdrževanje kulturne krajine in gozdov
 - 4.1.3 Ukrepi na področju spodbujanja gospodarskega razvoja
 - 4.1.4 Drugi ukrepi

4.2 Kazalniki za spremljanje stanja

Priloge:

- Priloga 1: Povzetek poročila 3. faze
- Priloga 2: Seznam upoštevane zakonodaje
- Priloga 3: Seznam strokovnih podlag
- Priloga 4: Poročilo o upoštevanju smernic
- Priloga 5: Izvleček iz SPRS

Grafične priloge:

1. Zasnova poselitve
2. Zasnova prometnega omrežja
3. Zasnova komunalne infrastrukture
4. Zasnova energetske in telekomunikacijske infrastrukture
5. Zasnova dejavnosti in rabe v krajini
6. Razvojna območja
7. Predvideni prostorski akti
8. Podrobnejša zasnova prostorske ureditve Obale

6 Viri

1. Charpentier, B.: A Blue Plan for the Mediterranean Peoples – From ideas to action, UNEP, January 1998
2. Evropska konvencija o krajini (2000, ratificirana 2003)
3. Evropske perspektive prostorskega razvoja (ESDP), 1999
4. Formulation and implementation of camp projects, Operation Manual, UNEP, Mediterranean Action Plan, Athens, Split, 1999
5. Konvencija o mokriščih mednarodnega pomena (Ramsarska konvencija, sprejeta 1971, ratificirana 1991)
6. Konvencija o varstvu Sredozemskega morja in obalnega območja (Barcelonska konvencija, 1976, 2002)
7. Ljubljanska deklaracija o prostorski razsežnosti vzdržnega razvoja, Ljubljana, september 2003
8. Mezek, S., Mlakar M.: Pregled prostorske izvedbene dokumentacije, rezultatov natečajev in delavnic za slovensko obalo, MOPE, marec 2003
9. Mezek, S.: Camp Slovenia, Feasibility Study, Portorož 2002
10. Mezek, S.: Priprava izhodišč in usmeritev za urejanje prostora slovenskega obalnega pasu in izvedbo delavnice, Urad RS za prostorsko planiranje, november 2003
11. Uredba o posebnih varstvenih območjih (območja Natura 2000), Ur.l. RS, št. 49/04
12. Pavlin, I.: Strategija regionalnega prostorskega razvoja slovenske Istre, poročilo o opravljeni nalogi, ICPE, Ljubljana 2000
13. Pilotni projekt Kras, Izvedbeni del skupnega razvojnega programa kraških občin 2004-2010
14. Prostorski planski akti občin Koper, Izola, Piran, Hrpolje-Kozina, Ilirska Bistrica, Sežana, Divača, Komen
15. Ranljivost okolja na območju Mestne občine Koper, Inštitut za geografijo, Ljubljana, junij 2001
16. Razvojna strategija Mestne občine Koper, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, november 2002
17. Razvojni projekt Koper 2020, povzetki razvojnih študij, Mestna občina Koper, Koper 1998
18. Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006
19. Skupna kmetijska politika (Common Agricultural Policy – CAP)
20. Strategija razvoja MO Koper (IER - D. Kavaš el al.)
21. Strategija regionalnega prostorskega razvoja Slovenske Istre, ICPE, Ljubljana, 2000
22. Strategija razvoja občine Ilirska Bistrica, Občina Ilirska Bistrica, februar 2004
23. Razvoj turizma v občini Piran, Mednarodni inštitut za turizem, 2002
24. Strategija regionalnega razvoja slovenske Istre in akcijski plan, Program sodelovanja med Flamsko in Republiko Slovenijo, 1999-2000
25. Svetovna konferenca o okolju in razvoju (Rio de Janeiro 1992, Johannesburg 2002),
26. Vodilna načela za vzdržni prostorski razvoj Evrope (1999, CEMAT)